

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

"SEN TEKEE KIVAKS, ET ON YHDESSÄ"

Lasten kokemuksia musiikkileiritoiminnasta Hirvilahden musiikkileirillä

TEKIJÄT: Maiju Honkanen
Kaisa Myyryläinen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijät Maiju Honkanen ja Kaisa Myyryläinen	
Työn nimi "Sen tekee kivaks, et on yhdessä" Lasten kokemuksia musiikkileiritoiminnasta Hirvilahden musiikkileirillä	
Päiväys	19.12.2016
Sivumäärä/Liitteet	48/6
Ohjaaja Anne-Leena Juntunen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Hirvilahden nuorisoseura	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyössä tutkittiin lasten leirimuotoiseen yhteistoimintaan liittyviä kokemuksia. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Hirvilahden nuorisoseura ja sen alaisuudessa toimiva Hirvilahden musiikkileiryöryhmä. Päättökysymys oli: millaisia kokemuksia Hirvilahden musiikkileiri tuottaa alle 8-vuotiaille lapsille? Lasten kokemuksia tarkasteltiin ennen kaikkea sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnan näkökulmasta. Alakysymyksenä oli: miten yhdessä oleminen ja yhteistoiminta nousevat esiin lasten kertomuksissa?</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä tietoa siitä, miten alle 8-vuotiaat lapset itse suhtautuvat vapaamuotoiseen leiritoimintaan ja lisäksi, millaisista asioista heidän kokemuksensa rakentuvat. Työn tavoitteena oli lisätä sekä omaa että toimeksiantajan ymmärrystä lapsen kokemusmaailmasta sekä pienen lapsen leirikokemusten rakentumiseen liittyvistä tekijöistä.</p> <p>Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, jossa hyödynnettiin myös kvantitatiivista menetelmää. Tutkimusmenetelminä käytettiin teemahaastattelua ja havainnointia. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna ja keskustelun tukena käytettiin piirtämistä ja nallekortteja. Haastateltavina oli neljä 5–7-vuotiasta leiriläistä. Havainnoinnin apuna käytettiin professori Ferre Laeversin kehittämää LIS-YC-asteikkoa (The Leuven Involvement Scale for Young Children). Tutkimusaineisto kerättiin kesällä 2016 Hirvilahden musiikkileirin aikana 4.–7. heinäkuuta.</p> <p>Tutkimusaineiston perusteella todettiin, että leirillä olemisen mielekkyyttä rakensivat soiton- ja tanssinopiskelun lisäksi mahdollisuus yhdessäoloon ja vuorovaikutukseen toisten osallistujien kanssa. Tutkimuksessa haastatellut lapset kuvasivat leirikokemustaan pääosin positiiviseksi. Heistä jokainen valitsi iloisen nallen kuvaamaan leirikokemuksensa mielekkyyttä. Myös havainnot osoittivat lasten kokevan leiritoiminnan pääasiassa mielekkäänä. LIS-YC arviointiasteikolla mitatut tulokset lasten sitoutumisesta toimintaan antoivat keskiarvoksi tuloksen 3,5 (asteikolla 1–5).</p> <p>Tutkimuksen myötä heräsi seuraavia jatkotutkimuskysymyksiä: Olisivatko tulokset erilaisia tutkimusotantaa suurentamalla ja/tai havainnoinnin ulottamisella yksityisopetukseen? Miten leiriläisten vanhemmat kokevat musiikkileiritoiminnan ja mitkä motiivit vanhemmilla on ilmoittaa lapsensa musiikkileirille? millaisia kokemuksia yli 8-vuotiaiden osallistujilla on?</p>	
Avainsanat Kokemukset, yhteistoiminta, sosiaalinen vuorovaikutus, alle 8-vuotiaiden lasten leiritoiminta	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Authors Maiju Honkanen and Kaisa Myyriläinen			
Title of Thesis "It's fun because we're together" Children's experiences on music camp activities in Hirvilahti music camp			
Date	19.12.2016	Pages/Appendices	48/6
Supervisor Anne-Leena Juntunen			
Client Organisation /Partners Hirvilahti youth association			
<p>Abstract</p> <p>This thesis studied children's experiences on cooperation in recreational children's camps. This thesis was commissioned by the Hirvilahti youth association, and especially the Hirvilahti music camp working group which operates under the Hirvilahti youth association. The main research question was: What kind of experiences does the Hirvilahti music camp provide for children under 8 years of age? Children's experiences were examined mainly through the concepts of social interactions and cooperation. The secondary research question was: how does being together and cooperation arise in children's narratives?</p> <p>The purpose of this thesis was to collect information about the thoughts of children under the age of 8 about camp activities, and to investigate what sort of experiences there were. The aim was to increase the understanding of both ourselves and the commissioner of the children's experiences.</p> <p>This thesis was carried out as a qualitative research, but also a quantitative method was used. The research methods that were used included theme interviews and observation. The interviews were half-structured interviews. Drawing and teddybear cards were used to support the conversation. The interviewed children were from 5 to 7 years old.</p> <p>Professor Ferre Laevers' LIS-YC-scale (The Leuven Involvement Scale for Young Children) was used as a tool when observing the children. The research material was collected in summer 2017 during the Hirvilahti music camp between 4th and 7th July.</p> <p>Based on the research material it was noted that the camp's meaningful and important role in the children's lives was not just due to playing music and dancing (there) but also the possibility of cooperation and social interaction with other participants. The interviewed children described their camp experience mainly by positive words. Each one of them chose a happy teddybear card to describe their experience. Also the observation supported this view. The results collected using the LIS-YC –scale produced an average result of 3,5 (on scale 1–5).</p> <p>In this thesis some questions arose that could be further studied in the future: Would the results be different if there were more participants, or if the observation focused on individual music lessons? What do the campers' parents think about music camp activities and what are their motives to sign up their child to a music camp? It would also be interesting to study music camp experiences on children over 8 years of age.</p>			
<p>Keywords experiences, cooperation, social interactions, children under 8 years of age camp activities</p>			

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	MUSIIKKILEIRITOIMINTA HIRVILAHDESSA	7
3	AIEMPI AIHEESEEN LIITTYVÄ TUTKIMUS.....	9
4	TÄMÄN OPINNÄYTETYÖN KESKEISET KÄSITTEET	11
4.1	Sosiaalisuus ja sosiaalinen vuorovaikutus	11
4.2	Yhteisö ja yhteisöllisyys	12
4.3	Kokemukset ja niiden merkitys yksilön subjektiivisen maailman rakentajana	13
4.4	Sitoutuneisuus kokemuksen kuvastajana	15
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	17
5.1	Teemahaastattelu ja sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä	18
5.2	Teemahaastatteluiden toteuttaminen tässä tutkimuksessa	19
5.3	Havainnointi tutkimusmenetelmänä.....	20
5.4	LIS-YC-arviointiasteikko havainnoinnin apuvälineenä	21
5.5	Havainnoinnin toteuttaminen tässä tutkimuksessa	25
5.6	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	26
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	28
6.1	Lapsen 1 leirikokemus	28
6.2	Lapsen 2 leirikokemus	29
6.3	Lapsen 3 leirikokemus	29
6.4	Lapsen 4 leirikokemus	31
6.5	Yhteistoiminta ja yhdessäolo lasten puheissa	31
6.6	Kaikkien havainnoitujen lasten toimintaan sitoutumisen yleinen taso	32
7	YHTEENVETO.....	34
8	POHDINTA.....	36
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	39
	LIITE 1: HAASTATTELUN RUNKO.....	42
	LIITE 2: TUTKIMUKSESSA KÄYTETYT NALLEKORTIT	43
	LIITE 3: LIS-YC HAVAINNOINTILOMAKE 3.....	44

LIITE 4: LIS-YC HAVAINNOINTILOMAKE 4.....	45
LIITE 5: TIEDOTE JA SUOSTUMUS OSALLISTUMISESTA TUTKIMUKSEEN.....	46
LIITE 6: YHTEENVETO HAVAINNOINTILOMAKKEEN NRO 3 TULOKSISTA	48

1 JOHDANTO

Lapsen kehitys on monimuotoinen prosessi, johon vaikuttavat lukuisat eri tekijät. Kehityspsykologiassa tutkimuksessa on havaittu, että yksilön persoonallisuus ja luottamus ympäröivään maailmaan kehittyvät yksilön ja ympäristön välisenä, jatkuvana vuorovaikutuksellisenä prosessina (ks. esim. Nurmi ym. 2009 sekä Haapamäki, Kaipio, Keskinen, Uusitalo ja Kuoksa 2000, 98). Se, millaisena toimijana ja persoonana lapsi itsensä kokee, rakentuu paitsi temperamentti- ja persoonallisuuden piirteiden, myös sosiaalisessa vuorovaikutuksessa syntyneiden kokemusten kautta. (Laine 2005, 11, 20–24.) Tämän myötä useimmilla meistä on synnynnäinen tarve solmia ihmissuhteita ja liittyä ryhmään (Laine 2005, 116). Ihmisten välinen vuorovaikutus, yhteistoiminta ja näiden kautta muodostuneet kokemukset ovat myös tämän opinnäytetyön keskiössä.

Vapaa-ajan harrastustoiminta voi tarjota puitteet yksilöiden väliselle sosiaaliselle vuorovaikutukselle ja yhteistoiminnalle. Eri puolilla Suomea tarjotaan jatkuvasti lukuisia erilaisia, eri toiminnan muotoihin keskittyviä harrastusmahdollisuuksia. Yksi vapaa-ajan toiminnan järjestämisen muoto ovat kesäleirit. Hirvilahden musiikkileiri on esimerkki taide- ja kulttuuritoimintaan keskittyvästä koko perheen kesäleiritöiminnästä. Usein pienen lapsen osallistuminen kesäleirille perustuu vanhemman näkemykseen ja toiveeseen siitä, että leiri voisi tarjota lapselle mielekästä toimintaa ja mukavan elämyksen. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä tietoa siitä, miten alle 8-vuotiaat lapset itse suhtautuvat vapaamuotoiseen leiritöimintaan ja lisäksi, millaisista asioista heidän kokemuksensa rakentuvat. Onko toiminta lapsen näkökulmasta yhtä mielekästä, kuin vanhemmat kenties toivovat? Tämän lisäksi halusimme lisätä tietoa siitä, millainen merkitys yhdessä olemisellä ja tekemisellä tällaisessa kontekstissa pienelle lapselle on. Tutkimuskysymyksemme on: Millaisia kokemuksia Hirvilahden musiikkileiri tuottaa alle 8-vuotiaille lapsille? Tarkastelemme lasten kokemuksia ensisijaisesti sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnan näkökulmasta, joten alakysymys muotoutui seuraavasti: miten yhdessä oleminen ja yhteistoiminta nousevat esiin lasten kertomuksissa?

Tavoitteenamme oli lisätä sekä omaa että toimeksiantajan (Hirvilahden nuorisoseuran musiikkileiritöryhmä) ymmärrystä lapsen kokemusmaailmasta sekä pienen lapsen leirikokemusten rakentumiseen liittyvistä tekijöistä. Opinnäytetyömme kautta tuotettua tietoa soveltamalla me opiskelijat voimme tulevaisuuden varhaiskasvattajina toimia vahvemmin lapsen kehityksen ja kasvun tukijoina. Vastaavasti myös toimeksiantaja voi kehittää toimintaansa entistäkin lapsilähtöisemmäksi.

Työn aihe kumpusi aikaisemmin hankkimiemme musiikki- ja kulttuurialan koulutusten lomasta, kun lähdimme yhdistämään tietämystämme Hirvilahden musiikkileiristä ja yksilön kokemuksen tutkimisesta. Aikaisempi Hirvilahden musiikkileiriä koskeva tutkimus (Oranen 2013) käsittelee toimintaa talokotyöhön osallistuvien aikuisten tasolla, ja jatkumona tähän halusimme lähteä tarkastelemaan toimintaa lasten näkökulmasta.

2 MUSIIKKILEIRITOIMINTA HIRVILAHDESSA

Hirvilahti on Kuopion länsipuolella Kallaveden tuntumassa sijaitseva, noin viidensadan asukkaan kylä, jolla on vuodesta 1902 lähtien toiminut aktiivinen nuorisoseura (Kuopion kaupunki 2014, Hirvilahden nuorisoseura 2016). Aktiivisen kylätoiminnan myötä Hirvilahdessa on järjestetty vuodesta 1991 myös musiikkileiritoimintaa, jonka historiaa ja merkityksiä Oranen (2013) kandidaatin tutkielmassaan kokosi yhteen.

Hirvilahden musiikkileiri on kerran vuodessa järjestettävä, muutaman päivän mittainen ja kaiken ikäisille avoin vapaa-ajan tapahtuma. Toiminta alkoi vuonna 1991, kun Hirvilahden nuorisoseura lähti tukemaan paikallisten muusikoiden Outi Linnarannan ja Outi Eskolan hanketta käynnistää kylällä kanteleleiritoimintaa. Vuosien saatossa toiminta on kasvanut yhdeksi kylän tärkeimmistä vuosittaisista tapahtumista (Hirvilahden nuorisoseuran leirityöryhmä). Pienestä kanteleopetukseen keskittyvästä leiristä laajentui useiden kymmenien osallistujien musiikkileiri, jonka merkitys kyläyhteisössä kasvoi toiminnan laajentumisen myötä (Oranen 2013).

Aluksi toiminta järjestettiin koko Hirvilahden Nuorisoseuran alaisuudessa, mutta myöhemmin vuosina aktiivisimmista leiritalkoolaisista muodostui Nuorisoseuran sisällä leirityöryhmä, joka edelleen kantaa vastuuta leirin järjestelyistä leirijohdon kanssa (Eskelinen 2012-02-07). Työryhmä koostuu kylän aktiiveista sekä vapaaehtoisista talkoolaisista. Leirityöryhmän nimeäminen helpotti käytännön asioita niin kirjanpidon kuin vastuunjaon kannalta ja samalla vapautti muut nuorisoseuralaiset keskittymään muihin hankkeisiin ja tapahtumiin (Oranen 2013). Leirityöryhmän perustamisvuotta ei Orasen tarkastelemassa aineistossa mainita.

Musiikkileiritoiminta sisältää yleensä sekä ohjattua ohjelmaa ja opetustilanteita että vapaamuotoista seurustelua ja yhdessäoloa. Vuonna 2016 Hirvilahden musiikkileirillä tarjottiin toimintaa kaiken ikäisille osallistujille. Alle kouluikäisille järjestettiin musiikkileikkikoulua eli muskaria (vauvamuskari, taaperomuskarit 1 ja 2) sekä ryhmä- ja yksilöopetusta musiikissa ja tanssissa. (Hirvilahden musiikkileirin www-sivut.)

Musiikkileikkikoululla tarkoitetaan alle seitsemänvuotiaille lapsille suunnattua, yleensä noin kerran viikossa tapahtuvaa musiikillista kerhoa. Musiikkileikkikoulussa tutustutaan musiikin maailmaan elämyksellisyyden ja kokonaisvaltaisen kokemisen kautta. Tunneilla lauletaan, soitetaan, leikitään ja liikutaan musiikin tahdissa eri tavoin. Se on siis tutustumista musiikkiin elämysten ja leikin kautta. Musiikkileikkikoulutoiminta tapahtuu ryhmissä jotka on yleensä jaettu ikäryhmittäin; näin lasten yleisen ja musiikillisen kehityksen vaiheet tulevat huomioiduksi. (Helsingin konservatorion www-sivut.) Myös Hirvilahden musiikkileirillä oli jaettu musiikkiryhmät lasten iän mukaan: vauvamuskariin osallistuvat alle 1-vuotiaat vauvat huoltajansa kanssa, taaperomuskarit olivat taas yksivuotiaasta 5-vuotiaalle. Taaperomuskari 1 ja taaperomuskari 2 erosivat toisistaan siten, että muskariryhmä 1:ssä toimintaan osallistuvat 2–3-vuotiaat lapset ja 2:ssa 4–5-vuotiaat.

Ryhmäopetustunnit Hirvilahden musiikkileirillä olivat nimensä mukaisesti tunteja, johon osallistuvat kaikki kyseiseen ryhmään ilmoittautuneet osanottajat yhtä aikaa. Tällaisia erityisesti lapsille suunnattuja ryhmätunteja Hirvilahden musiikkileirillä olivat paitsi muskarit, myös Ullakkobändi sekä lasten tanssitunnit. Ullakkobändi pitää sisällään yhdessä soittamista ja yhtyesoittimiin tutustumista. Lasten tanssitunteja olivat leirillä Lasten tanssi, johon osallistuivat leirin pienemmät lapset sekä Tanssikaruselli, joka oli tarkoitettu 4–6-vuotiaille lapsille. (Hirvilahden musiikkileirin [www-sivut](#).) Opetustoiminnan lisäksi leiriin sisältyi paljon erilaisia oheistapahtumia. Kesän 2016 leiritapahtumia olivat yhteistyössä Lamperilan kyläyhdistyksen ja Kallaveden seurakunnan kanssa järjestetty Kotakirkko, läheisellä maatilalla toteutettu Piippolan Vaarin talo- lastentapahtuma, opettajien konsertti sekä koko leirin loppukonsertti, jossa leiriläiset itse pääsivät lavalle näyttämään taitojaan. (Hirvilahden musiikkileirin [www-sivut](#).)

3 AIEMPI AIHEESEEN LIITTYVÄ TUTKIMUS

Käsityksemme mukaan lasten kokemuksia institutionaalisesta varhaiskasvatustoiminnasta on tutkittu melko paljon, mutta pienten lasten vapaa-ajan toimintaan liittyvien kokemusten tarkastelu on ollut vähäisempää. Erja Kosonen (2001) käsittelee väitöskirjassaan 13–15-vuotiaiden jyvaskyläläisnuorten pianonsoittoharrastusta, sen subjektiivisia merkityksiä sekä siihen liittyviä motivaatiokysymyksiä. Edellä kuvatun päätutkimusongelman rinnalle hän esittää alakysymyksen, joka on luonteeltaan hyvin samansuuntainen opinnäytetyömme keskeisen kysymyksen kanssa: Millaisena itse pianonsoittajat kokevat pianonsoitonopiskelun sen eri muodoissaan ja miten se motivoi? Kosonen haastatteli tutkimustaan varten jyvaskyläläisiä pianonsoittajia. Haastatteluiden analyysin perusteella hän vetää muutamia keskeisiä johtopäätöksiä. Pianonsoittoharrastuksen mielekkyyteen liittyy tekninen ja taidollinen harjoittelu ja soittotaidon kehittämismahdollisuus, mutta tuloksissa tuli esille myös se, että pianonsoitto koettiin tärkeänä harrastuksena, jossa soittamisen ilo ja musiikin kautta välittyvät tunnekokemukset olivat olennaisena osana pianonsoittoon motivoimisessa. Yhtä lailla kävi ilmi, että pianonsoittoharrastuksen tuottamiin kokemuksiin liittyy usein myös mahdollisuus yhdessä olemiseen ja tekemiseen.

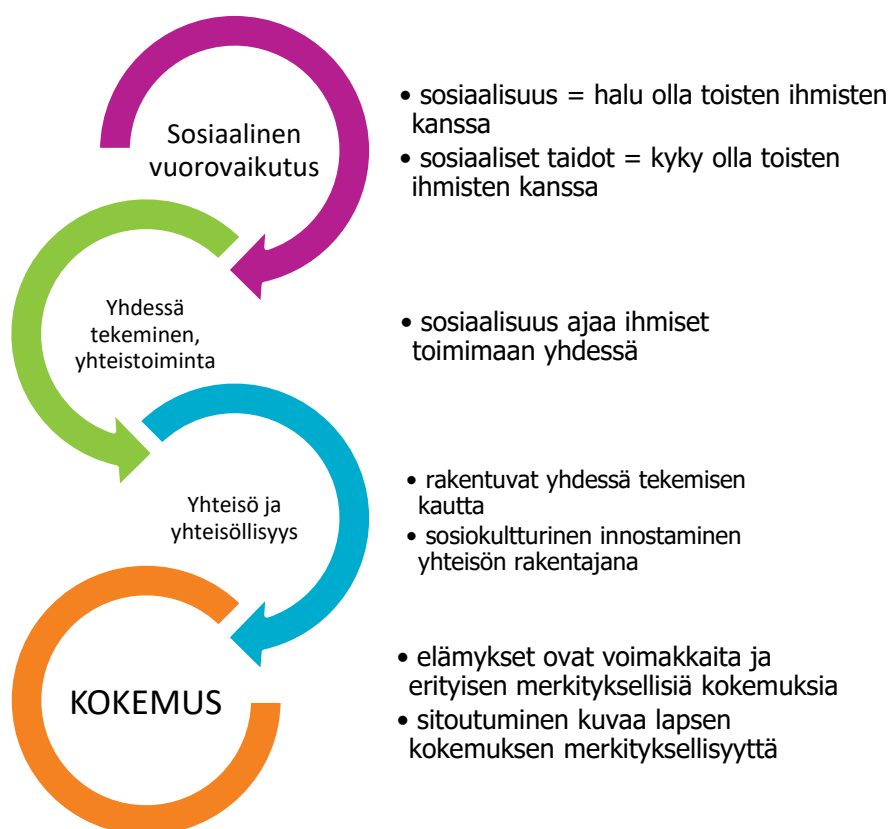
Musiikkiharrastusten ja musiikillisen toiminnan tarjoama yhteisöllisyys ja sen tuomat hyödyt nostetaan esille useissa tutkimuksissa, eikä keskeiseksi elementiksi niissä aina nouse musiikillinen taidokkuus ja toiminnan lopputulos. Muun muassa Elina Siirola (2009, 173) tarkastelee yhteisön ja sosiaalisen kanssakäymisen merkityksellisyyttä musiikkipedagogisesta näkökulmasta. Hänen mukaansa taideharrastustoiminnassa persoonan kehittäminen ja yhdessäolo toisten kanssa ovat itsensä ilmaise- misen ja uuden luomisen rinnalla yhtä lailla tärkeitä päämääriä. Tätä havaintoa on tukenut myös Martin Eisemann (ks. Siirola 2009, 172). Hänen mukaansa musiikkiharrastuksen tärkeydessä ratkai- seva tekijä eivät ole ainoastaan musiikilliset taidot. Toki on huomioitava, että musiikin harrastaminen ja ammattilaisuuteen tähtäävä harjoittelu voivat toimintana poiketa toisistaan huomattavasti. Kun yksilön tavoitteena on edetä soitto- tai lauluharrastuksessa niin pitkälle, että siitä tulee lopulta am- matti, taidon määrällä on toki suurempi merkitys. Musiikkitoiminnan ylläpitäminen vapaa-ajan har- rastuksena eli pääasiassa mielihyvää tuottavana sivutoimena puolestaan rakentuu hyvin erilaisten motiivien varaan, ja nämä motiivit liittyvät usein nimenomaan mielekkääseen tekemiseen ja yhdessä olemiseen.

Tuija Elina Lindströmin (2011) väitöskirjassa nousee esille musiikillisen toiminnan ja sosiaalisen vuo- rovaikutuksen yhteys vaikka hän tarkasteleekin ilmiötä hieman erilaisessa tutkimuskontekstissa: väi- töskirja käsittelee yläkouluikäisten lasten musiikintuntien kokemuksia. Hän pureutuu tutkimukses- saan suomalaisen peruskoulujärjestelmän musiikinopetukseen, sen määrään ja vaikutuksiin ihmisen elämässä. Alakysymyksinä tutkimuksessa Lindström tarkastelee yläkouluikäisten nuorten musiikin- opetuskokemuksia. (Lindström 2011, 19.) Lindström haastatteli sekä havainnoi musiikintunnilla ole- via yläkouluikäisiä oppilaita. Aineistosta Lindström nimesi neljä teemakokonaisuutta: Musiikki tär- keää, Musiikki erilainen oppiaine, Kokemuksia oppimisesta sekä Yhteisöllisyys. Tutkimuksessa Lindström pureutui erityisesti Yhteisöllisyys-teemakokonaisuuteen. Tutkimuksen loppupäätelminä

Lindström esittää, että musiikintunneilla tapahtuva yhteissoittotilanne tukee oppilaiden identiteetin muodostumista ja merkityksellisyyden tunnetta itsestä. Musiikintuntien positiivinen ilmapiiri aiheuttaa oppilaissa myös sen, että he pyrkivät ottamaan muut osallistujat ja heidän hyvinvointinsa huomioon. Täten positiivilla yhteisöllisillä kokemuksilla on myös moraalinen yhteiskunnallinen vaikutuksensa. (Lindström 2011, 207.)

4 TÄMÄN OPINNÄYTETYÖN KESKEISET KÄSITTEET

Tämän opinnäytetyön keskeiset käsitteet ovat sosiaalinen vuorovaikutus, yhteisö ja yhteisöllisyys, yhteistoiminta sekä kokemus ja elämys. Lähtökohta opinnäytetyötutkimuksellemme oli, että Hirvilahden musiikkileiri toimii tapahtumapaikkana yksilöiden väliselle sosiaaliselle vuorovaikutukselle. Vuorovaikutusta leirillä ohjailevat toiminnalle asetetut yhteiset tavoitteet (tässä: kulttuuritoiminta ja yhdessäolo), joiden myötä kanssakäymisestä tulee yhdessä tekemistä eli yhteistoimintaa. Yhteistoiminta voi alkaa rakentaa yhteisöä, jonka jäseniä yhdistää jaettu yhteisöllisyyden tunne. Hirvilahden musiikkileiriä koskeva aikaisempi tutkimus osoittaa, että leirin ympärille on vuosien saatossa muodostunut vahva, toimintaa ylläpitävä yhteisö (Oranen 2013). Sosiaalinen vuorovaikutus, yhteistoiminta sekä yhteisöllisyys siis luovat Hirvilahden musiikkileirillä myös lapsille erilaisia kokemuksia ja elämyksiä, joita olemme tässä opinnäytetyötutkimuksessa tarkastelleet. Kuviossa 1 kuvataan opinnäytetyömme keskeiset käsitteet ja niiden muodostama käsitteellinen jatkumo, josta edellä kirjoitamme (kuvio 1).

KUVIO 1. Opinnäytetyön keskeiset käsitteet ja niiden muodostama käsitteellinen jatkumo

4.1 Sosiaalisuus ja sosiaalinen vuorovaikutus

”Sosiaalinen vuorovaikutus ja yhteistyö ovat elämän keskeisiä asioita”, toteaa Mikael Kokljuschkin (2000, 42). Tähän ajatukseen kiteytyy hyvin ihmisen perusluonne sosiaalisena olentona, jonka koko

inhimillinen olemus rakentuu erilaisten sosiaalisten suhteiden kautta. Vastasyntyneen vauvan hengissä pysyminen perustuu vuorovaikutukseen, jossa hoivaaja tyydyttää vähintäänkin lapsen perustarpeet (Wahlman-Neuvonen ja Hannonen 2015, 26). Ihmisellä ei siis heti syntymänsä jälkeen vielä ole minuutta, joka ohjailisi tämän toimintaa, päätöksiä ja ratkaisuja, vaan psykologinen minä rakentuu pitkin yksilön elämää inhimillisen vuorovaikutuksen kautta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 118–119.) Tässä työssä vuorovaikutuksella tarkoitetaan kaikkea sellaista sosiaalista toimintaa, jossa eri ihmiset ovat mukana. Vuorovaikutusta on monenlaista, joko hyvää, huonoa tai jotain siltä väliltä, eikä käsite suoraan määrittele kanssakäymisen tasapuolisuutta. (Raina ja Haapaniemi 2007, 36–37.) Toisten ihmisten kanssa syntyvään vuorovaikutukseen yksilöä ajaa siis sosiaalisuus.

Liisa Keltikangas-Järvinen (2010, 14–19) avaa sosiaalisuuden ja sosiaalisten taitojen määritelmiä ja toteaa, että nämä kaksi käsitettä tulee erottaa toisistaan. Sosiaalisuus tarkoittaa ihmisen synnynäistä temperamenttipiirrettä, joka ohjaa yksilön halua ja kiinnostusta olla tekemisissä toisten kanssa. Sosiaaliset taidot puolestaan viittaavat yksilön taitoihin olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Sosiaaliset taidot kehittyvät kokemusten ja kasvatuksen kautta, kun kasvattaja kertoo lapselle, miten tämän odotetaan käyttäytyvän. (Keltikangas-Järvinen 2010, 16–19.)

Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot eivät ole toisistaan riippuvaisia käsitteitä. Yksilö voi olla hyvinkin kyvykäs sosiaalisten taitojensa puolesta, mutta hänellä ei välttämättä ole juurikaan halua olla tekemisissä toisten ihmisten kanssa. Sosiaalinen ihminen puolestaan kaipaa ympärilleen muita ihmisiä ja hakeutuu vuorovaikutukseen näiden kanssa, mutta saattaa samalla olla sosiaalisilta taidoiltaan kömpelö. Hyvät sosiaaliset taidot eivät tarvitse pohjakseen sosiaalisuutta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 16–19.)

Reija Salovaara ja Tiina Honkonen (2011, 42) ovat todenneet Tommi Hoikkalaan (2008) viitaten, että sekä yhteisöt että yhteisöllisyys ovat osa ihmisen luontaista sosiaalisuutta. Yhteisöissä ihminen tapaa toisia samanhenkisiä ihmisiä, solmii ystävyyssuhteita sekä saa tukea ja tarvittaessa myös turvaa. Yhteisöllisyys tarvitsee syntyäkseen yksilöiden jakamia yhteisiä arvoja, normeja sekä päämääriä. Ihmisellä tulee olla tunne ryhmään kuulumisesta, oman roolinsa merkityksestä ryhmässä sekä tunne siitä, että ryhmä hyväksyy hänet sellaisenaan. Toimiva yhteisö antaa jäsenilleen aina enemmän kuin mitä yksin toimiminen toisi. (Salovaara ja Honkonen 2011, 42.)

4.2 Yhteisö ja yhteisöllisyys

Yhteisö ja siihen kuuluminen on aina subjektiivinen kokemus, eli yhdessä koetut tilanteet koetaan yksilöiden kesken aina eri tavoin. Yhteisön tavoitteena ei ole jäsenten välinen samankaltaisuus, mutta yhteisten tavoitteiden ja toimintamallien kautta yksilöiden välinen erilaisuus muokkautuu toki yhdenmukaisemmaksi. (Haapamäki ym. 2000, 20.) Myös Salovaaran ja Honkosen (2011, 42) mukaan eräs yhteisöllisyyden perusedellytyksistä on yhteenkuuluvuuden tunne. Yhteenkuuluvuuden tunne näkyy ryhmän toiminnassa, vuorovaikutuksessa ja vallitsevassa ilmapiirissä. Yhteisöllisen toiminnan myötä syntyy paitsi yksilöllisiä, myös yhteisöllisiä tunteita ja yleistä mielialaa. Yhteiset onnistumisen kokemukset luovat hyvää mieltä, ja aidon osallisuuden toteutuessa tällaiset kokemukset

lisäävät sekä yksilöiden että yhteisön itsearvostusta, identiteetin vahvistumista ja parempaa toimintakykyä. (Haapamäki ym. 2000, 60–61.)

Myös Markku T. Hyypän teoksessa *Me-hengen mahti* (2005) käsitellään sosiaalista toimintaa yksilön hyvinvoinnin kannalta. Hyypän mukaan yhteisö- ja harrastustoiminta vaikuttaa yksilön hyvinvointiin positiivisesti, ja se voi jopa pidentää elinikää. (Hyypä 2005, 18.) Samankaltaisen ajatuksen esittää väitöskirjassaan myös Riitta Kuusinen (2001, 27). Hän pohtii sosiaalisuuden määritelmää ja toteaa samalla, että hyvin toimiessaan yhteisö pystyy tuottamaan henkistä hyvinvointia ja voimavaroja, joihin yksilö itsekseen ei pääsisi käsiksi. Aivan kuten olemme aiemmin esittäneet, myös Kuusinen tuo esille ajatuksen siitä, että ympäristö ja sieltä tulevat mallit vaikuttavat vahvasti yksilön toimintaan ja kehitykseen. Lapset myös omaksuvat yhdessä tekemisen kulttuurin ja vapaaehtoisen yhteistoiminnan tavat, mallit ja muodot helposti, jos toimintamalleja on heille tarjolla (Hyypä 2005, 114). Tässä työssä käytämme käsitteitä yhdessä tekeminen ja yhteistoiminta toistensa synonyymeinä. Tarkoitamme tällä toimintaa, jossa vähintään kaksi henkilöä toimivat keskenään yhteisen tavoitteen tai motiivin ohjaamana.

Tutkimusten mukaan ryhmämusisoinnilla on selkeitä yhteyksiä sosiaalisten taitojen kehittymiseen (mm. Louhivuori 2009, Hyry-Beihammer, Joukamo-Ampuja, Juntunen, Kymäläinen ja Leppänen 2013, 152–153). Jukka Louhivuori esittää, että ryhmämusisoinnin uskotaan voivan opettaa muun muassa taitoa kuunnella toisia. Toisten huomioonottaminen yhteismusisoinnissa voi toistuvan harjoittelun kautta siirtyä yksilön käytöksessä musiikillisesta toiminnasta myös muuhun sosiaaliseen kanssakäymiseen. (Louhivuori 2009, 16.)

Leena Kurki (2000) esittelee sosiokulttuurisen innostamisen laajaa käsitettä ja avaa sen merkityksiä ja mahdollisuuksia yhteisöllisyyden rakentajana. Innostaminen on yhteisöllistä, non-formaalista kasvatustoimintaa, joka vahvistaa erilaisten sosiaalisten ryhmien ja ryhmäprosessien syntymistä. Se on toiminnan tapa, joka korostaa vuorovaikutusta ja yksilön osallistumista, ja sillä pyritään edistämään muun muassa yksilön sosiaalista kasvua, sosiaalista sitoutumista ja solidaarisuuden henkeä. Ryhmän merkitys on innostamisen keskiössä. Markku T. Hyypän tavoin Kurki toteaa, että sosiaalisen kommunikoinnin ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen lisäämisellä pyritään parantamaan yksilöiden elämän laatua. (Kurki 2000, 19–25, 41–42.) Myös Hirvilahden musiikkileiri voidaan nähdä sosiokulttuurisena innostajana, joka luo lapsille mahdollisuuden ryhmässä tapahtuvaan toimintaan.

4.3 Kokemukset ja niiden merkitys yksilön subjektiivisen maailman rakentajana

Kokemus on käsitteenä monisäikeinen ja se voidaan määritellä usealla eri tavalla. Kokemuksen tutkimukseen perehtynyt Juha Perttula pitääkin kokemuksen yhdenmukaisen määritelmän löytämistä mahdottomana, mutta toisaalta myös tarpeettomana tavoitteena (Perttula 2007, 53). Kokemus voidaan yhdistää kokeneisuuteen ja asiantuntijuuteen (Veijola 2002, Leppimanin 2010, 74–75 mukaan), mutta tässä työssä käsittelemme kokemuksen käsitettä elämynäkökulmasta. Elämys ja kokemus liittyvät käsitteinä vahvasti toisiinsa. Niillä molemmilla tarkoitetaan yksilön mielessä tapahtuvaa toimintaa, jonka avulla ja kautta hän luo merkityksiä maailmasta ja suhteestaan siihen (Latomia 2007, 21).

Kokemusten ja niiden myötä syntyvien merkityssuhteiden taustalla vaikuttavat väistämättä aina yksilön elämänvarrella koetut aiemmat tapahtumat ja elämänkulun vaiheet. Kokemusten ja merkityssuhteiden tuotoksena syntyy mielikuvia, joita yksilö voi työstää itsenäisesti mielessään tai ilmaista niitä toisille sanoin tai käytöksen ja toiminnan kautta (Latomaa 2010, 82). Tähän ajatukseen perustuu myös tämän opinnäytetyön tutkimusmenetelmien valinta: lapsi voi kehitystason niin salliessa ilmaista kokemustaan sanoilla ja kielellä, mutta yhtä lailla myös käytöksensä kautta.

Perheleiritoimintaa käsittelevässä väitöskirjassaan Anu Leppiman (2010, 75) esittää, että jakamisen kautta kokemuksesta voidaan puhua myös sosiaalisena ilmiönä, ja tämän myötä hän käyttää käsitettä sosiaalinen kokemus. Yksilöllisellä sosiaalisella kokemuksella viitataan niihin tapahtumiin, joissa yksilö on arkipäiväisissä tekemisissä muiden yksilöiden kanssa. Välillinen sosiaalinen kokemus puolestaan omaksutaan tai poimitaan sosiaalisesta ympäristöstä tilanteesta tai kontekstista, jossa yksilö ei välttämättä ole itse aktiivinen toimija. Tämän lisäksi sosiaalinen kokemus ilmenee myös sen kautta, kuinka tunnemme ja koemme oman kehomme, itsemme, ja kuinka näyttäydymme toisille. (Leppiman 2010, 75, 78).

Anu Leppiman liittyy elämyksen sosiaaliseen kanssakäymiseen ja kuvaa kokemuksen ja elämyksen suhdetta osuvasti: "Elämys on merkittävä kokemus sosiaalisesta tilanteesta tai vuorovaikutuksesta --". Leppiman kuvaa, että elämys kehittyy yhteisöllisen vaikuttavan kokemuksen seurauksena ja sisältää niin tunne-, tieto- kuin motivaatiokokemuksen. (Leppiman 2010, 83–86.) Myös Juha Perttula liittyy kokemuksen ja elämyksen toisiinsa, ja asettaa elämyksen Leppimanin tapaan kokemuksen aläksitteeksi. Elämys on erityisen merkittävä ja voi olla sisällöltään millainen tahansa, mutta määrittelyssä sen keskeisin kriteeri kokemukseen verrattuna on sen tärkeys. (Perttula 2007, 56.) Voidaan siis sanoa, että elämys on aina kokemus, mutta kaikki kokemukset eivät ole elämyksiä. Mitä tärkeämpi yksilö kokemuksen arvottaa, sitä varmemmin voidaan puhua elämyksestä.

Arkemme rakentuu siis erilaisista elämäämme värittävistä, eri tilanteissa muodostuvista kokemuksista joita yksilöt voivat jakaa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Kyseessä on subjektiivinen, inhimillinen ilmiö, joka mahdollistaa myös yksilön oppimisen ja uudistumisen. Jokainen kokemus on ainutlaatuinen prosessi mutta tästä huolimatta kyseessä on jatkuvasti arkielämässämme läsnä oleva ilmiö. (Hyyppä, Kiviniemi, Kukkola, Latomaa ja Sandelin 2015.) Kokemusten merkittävyyttä ei siis voida sivuuttaa, kun pohditaan yksilön kasvua ja kehitystä sekä minä- ja maailmankuvaa.

Kokemuksen tutkimus keskittyy kysymykseen siitä, mikä tekee kokemuksesta kokemuksen. Miten kokemuksen kokeminen eroaa esimerkiksi kulttuurista tai tavoista tehdä asiat tietyllä tavoin? Kokemuksen tutkimus perustuu fenomenologiseen ajattelutapaan. Siinä maailma nähdään erilaisista tapahtumaketjuista koostuvana kokonaisuutena, ei niinkään pysyvänä tai tietyllä tavalla etenevänä jatkumona. Maailma ja siitä muodostuva todellisuus muodostuu kokijan omasta todellisuudesta lähtien. (Perttula 2012, 319.) Tutkimuksessamme fenomenologinen tarkastelutapa ilmenee siten, että tarkastelemme lasten musiikkileirikokemuksia niin kuin lapset itse ne kokevat.

Fenomenologian perusajatus on, että tajunnallisen toiminnan ytimenä on intentionaalisuus eli tarkoituksellisuus. Ihmisen toiminnassa on aina pyrkimys johonkin, ja ilman sitä ihminen ei olisi tajunnallinen olento. Tieteellisessä kirjallisuudessa käytetään myös termiä mielellisyys. Sekä intentionaalisuus että mielellisyys viittaavat tapaan suhtautua johonkin tajunnalliseen toimintaan. Ihmisen tavoitteellinen toiminta saa aikaan sen, että hän kokee elämyksiä. Elämykset ovat henkilökohtaisia ja toisinaan ihmisen on vaikeaa hahmottaa, mistä hänen kokemuksensa ovat peräisin. Kuitenkin, vaikka kokemuksen kohde jäisi epäselväksi, on elämys silti todellinen. (Perttula 2005, 116.)

Perttula (2005, 120) jaottelee Rauhalaa (1993) mukailleen kaksi tajunnallisuuden toimintatapaa, psyykkisen ja henkisen, joilla yksilö pyrkii ymmärtämään erilaisia elämän tapahtumia. Psyykkinen toimintatapa antaa ihmisen elämälle merkityksiä ilman kieltä, käsitteitä ja sosiaalisesti jaettuja merkityksiä. Ne ovat siis sanoittamattomia tunnekokemuksia. Henkisen tason toimiessa ihmisen elämäntilanne puolestaan merkityksellistyy kielen ja siihen sisältyvän sosiaalisen maailman läpäisemänä. Henkisen tason avulla ihminen luo käsityksiä siitä, miten toiset ihmiset kenties näkevät asioita, ja tämän avulla ihminen voi myös kuvata kokemuksiaan toisille. Henkinen antaa välineitä myös järki-lyyn, kun ihminen pystyy luomaan abstraktioita. Toisin sanoen se on ajatteleminen ja teoretisointia. (Perttula 2005, 117–118.)

4.4 Sitoutuneisuus kokemuksen kuvastajana

Tutkiessamme Hirvilahden musiikkileirille osallistuvien lasten kokemuksia meidän oli tärkeä tiedostaa, ettei lapsi välttämättä osaa sanoittaa kokemustaan toiminnasta, vaan tarvitsee aikuisen apua kokemuksen sanoittamisen tasolle pääsemisessä. Myös Kalliala (2008, 64) kirjoittaa, että lapsen kokemuksen arvioiminen jälkikäteen on haastavaa. Se, että lapselta kysytään jälkikäteen ”millaista oli?” ei välttämättä anna luotettavaa tietoa lapsen todellisesta kokemuksesta. Tämän vuoksi kokemuksen arvioinnissa oli hyödynnettävä myös muita menetelmiä tutkimuksessamme, ja eräs näistä on sitoutuneisuuden arviointi.

Sitoutuneisuus on inhimillisen toiminnan havaittavissa oleva ominaisuus, joka voidaan tunnistaa muun muassa keskittymisestä ja sinnikkyydestä. Motivaatio, lumoutuminen ja osallisuuden kokemus ovat sitoutuneisuuden tunnusmerkkejä, aivan kuten voimakas tunne ruumiillisesta ja henkisestä energiasta. Sitoutuneisuuden tila on syvästi tyydyttävä. Sitoutuneisuuden aste kertoo siitä, miten merkityksellinen kokemus on lapselle. (Kalliala 2008, 64. Laevers 1997, 3.)

On havaittu, että toiminnan vaatavuusaste ja yksilön taitotason kohtaaminen ohjailevat sitoutumisen tasoa. Laevers (1997, 5) esittää, että yksilö sitoutuu toimintaan vahvimmin silloin, kun toiminnan taso ja sisältö asettuvat vaatavuudeltaan yksilön kykyjen ylärajoille. Sitoutuneisuutta toimintaa kohtaan ei synny, jos toiminta on liian helppoa tai liian vaikeaa. Tämän ajatuksen Laevers perustaa L.S. Vygotskin lähikehityksen vyöhyke -teoriaan. Lähikehityksen vyöhyke tarkoittaa Vygotskin mukaan lapsen todellisen kehitystason ja mahdollisen (potentiaalisen) kehitystason etäisyyttä. Todellinen, aktuaalinen taso viittaa siihen tasoon, mihin lapsi kykenee ilman aikuisen ohjausta, ja potentiaalinen kehitystaso taas siihen, mihin lapsi tarvitsee aikuisen apua. Kun toiminta on sopivassa suhteessa

tarpeeksi haasteellinen, muttei liian vaikea, toimii lapsi lähikehityksen vyöhykkeen alueella. Vygotskin teorian mukaan lapselle optimaalisin oppimisen tila on juuri lähikehityksen vyöhykkeen alueella toimiva toiminta. (Hännikäinen ja Rasku-Puttonen 2001, 167–168.) Lapsen kokemusmaailmassa myös elämyksen syntyminen voidaan liittää lähikehityksen vyöhyke -ajatteluun. Jotta toiminta tuottaa lapselle elämyksen on sen oltava haastavuudeltaan sopivalla tasolla lapsen taitoihin nähden (Kokljuschkin 2000, 49).

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tieteellinen tutkimustyö on sitä, että johonkin olemassaolevaan kysymykseen tai ongelmaan etsitään vastaus. Ongelman tai kysymyksen ratkaisemiseksi käytetään tiedemaailman yleisesti hyväksymiä keinoja, ja tavoitteena on vastata esitettyyn kysymykseen tai ongelmaan luotettavalla ja hyvin perustellulla tavalla. Keino, jolla tuo vastaus pyritään löytämään, on tutkimusmenetelmä. Jotta menetelmä voidaan valita, täytyy tutkijan tuntea tutkimansa ongelma perinpohjaisesti. (Kananen 2015, 63–65.)

Tieteellinen tutkimus voidaan jakaa kvalitatiiviseen eli laadulliseen ja kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimukseen. Tiivistetysti näiden kahden tutkimustyyppin ero voidaan esittää siten, että kvantitatiivinen tutkimus mittaa yleensä määrää kvalitatiivisen keskittyessä ilmiöiden selittämiseen, aineiston muodon analyysiin ja ei-numeraaliseen esittämiseen - laatuun. (Eskola ja Suoranta 1998, 13. Kananen 2015, 128.) Vaikka usein näkee näitä kahta menetelmäsuuntausta verrattavan paremmuudessa keskenään, ei vertailulle ole tarvetta. Kummallekin menetelmälle on paikkansa tieteen maailmassa. Kvalitatiiviselle tutkimusotteelle on tyypillistä sen prosessinomainen luonne. Tutkimuksen vaiheita ja kerättävän aineiston sisältöjä ei laadullisessa tutkimuksessa pystytä tarkasti etukäteen jäsentelemään ja määrittelemään, vaan tutkimusasetelma saattaa muokkautua tutkimuksen edetessä. (Kiviniemi 2007, 70). Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusongelma puolestaan pilkotaan pienempiin osiin eli kysymyksiin, ja niihin saatuja vastauksia yhdessä tarkastelemalla pyritään tuottamaan uutta, tutkimusongelmaan vastaavaa tietoa. Oikeanlaisen, vastauksia tutkimusongelmaan tuottavan kysymyksenasettelun mahdollistaa ilmiön tunteminen etukäteen. (Kananen 2015, 198.) Toisinaan tutkimus voi käsittää sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 26–27). Eskola ja Suoranta (1998, 13) kuvaavat oivaltavasti, miten haastattelua voi käyttää sekä määrällisesti että laadullisesti ja toisaalta haastatteluista kerättyä aineistoa voi analysoida sekä kvalitatiivisesti että kvantitatiivisesti.

Tämä opinnäytetyö on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, johon sisältyy myös kvantitatiivinen eli määrällinen aineistonkeruuosuus. Tarkastelemme työssämme kahta eri päätutkimusmenetelmää hyödyntäen yhtä paikallista ilmiötä (pienien lasten kokemukset Hirvilahden musiikkileirillä). Suoritimme aineistonkeruun Hirvilahdessa kesän 2016 musiikkileirin aikana 4.–7. heinäkuuta, ja tutkimusmenetelminä käytimme puolistrukturoitua haastattelua eli teemahaastattelua ja havainnointia. Havainnoinnin apuna käytimme Ferre Laeversin kehittämää LIS-YC arviointiasteikkoa (The Leuven Involvement Scale for Young Children). Koska tutkimuksen tavoitteena oli kerätä tietoa siitä, miten pienet lapset kokevat musiikkileirin ja siihen liittyvän toiminnan, pidimme tärkeänä kuulla lasten omia kuvauksia kokemuksista. Kuten olemme aiemmin tässä raportissa tuoneet esille, pieni lapsi ei kuitenkaan kykene verbalisoimaan kokemaansa aikuisen tavoin laajasti ja analyttisesti. Tästä johon halusimme haastattelun rinnalle toisen, mahdollista lisäinformaatiota tuottavan tutkimusmenetelmän.

Havainnoimalla lapsia pääsimme tarkastelemaan lasten käyttäytymistä leirillä ja arvioimaan sen yhteyksiä lasten kertomuksiin. LIS-YC arviointiasteikon käyttö perustuu ajatukseen siitä, että lapsen sitoutuminen toimintaan kertoo tämän kokemuksen mielekkyydestä: mitä intensiivisemmin lapsi ottaa osaa toimintaan, sitä merkityksellisempänä ja mielekkäämpänä hän toiminnan kokee. Seuraavassa kuvaamme käyttämiemme tutkimusmenetelmien teoriaa sekä sitä, kuinka hyödynsimme menetelmiä omassa työssämme.

5.1 Teemahaastattelu ja sisällönanalyysi tutkimusmenetelmänä

Hirsjärven ja Hurmeen mukaan (2008, 11) haastattelu on yksi käytetyimmistä menetelmistä käyttäytymis- ja yhteiskuntatieteissä. Se soveltuu monenlaisiin tilanteisiin, sitä on helppo käyttää lähes kaikilla ja se on oiva tapa tarkan, syvällisen tiedon hankintaan. Teemahaastattelu on eräänlainen tutkijan ja tutkittavan välinen keskustelu, jossa tutkija on miettinyt aihepiirin ja keskustelukysymykset pääpiirteittäin etukäteen. Vaikka teemahaastattelu tapahtuukin tutkijan aloitteesta ja usein tutkijan ehdoilla, pyrkii teemahaastattelu aina tuomaan esiin tutkittavan äänen. Tutkijan tehtävä on vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa saada selville haastateltavalta tutkimuksen kannalta kiinnostavia ja olennaisia asioita. (Eskola ja Vastamäki 2015, 27–28.)

Haastattelututkimuksen voi jakaa erilaisiin alakategorioihin. Eskolan ja Suorannan (1998, 87) mukaan jaottelun voi tehdä esimerkiksi sen mukaan, kuinka tarkasti haastattelukysymykset on etukäteen muotoiltu ja toisaalta, miten haastattelija ohjaa haastattelutilannetta. Strukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat ja ne myös esitetään samassa järjestyksessä. Puolistrukturoidussa haastattelussa, eli teemahaastattelussa, kysymykset ovat haastateltaville samat, mutta esittämisjärjestys voi vaihdella tilanteen mukaan. Kysymykset on myös laadittu niin, että niissä ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja vaan haastateltava saa vastata kysymyksiin omin sanoin. (Eskola ja Vastamäki 2015, 29.)

Teemahaastattelun kautta kerätty aineisto voidaan käsitellä sisällönanalyysiä hyödyntäen. Sisällönanalyysi voidaan nähdä yksittäisenä metodina, mutta yhtä lailla myös eräänlaisena teoreettisena kehyksenä ja osana laajempaa analyysikokonaisuutta. On esitetty, että sisällönanalyysi on perusta useimmille laadullisen tutkimuksen analyysimetelmille, mikäli sisällönanalyysi nähdään kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysinä. (Tuomi ja Sarajärvi 2013, 91–92.)

Haastatteluaineiston sisällönanalyttinen työstäminen etenee yleensä seuraavasti. Ensin aineisto litteroidaan, eli muutetaan kirjoitettuun tekstimuotoon. (Tuomi ja Sarajärvi 2013, 91–92.) Siitä, kuinka yksityiskohtaiseen litterointiin on syytä ryhtyä, riippuu tutkimustehtävästä ja tutkimusotteesta. Sanaan sanaan kirjoittaminen on aikaa vievää ja työlästä. Mikäli haastattelusta tehdään keskusteluanalyttistä tutkimusta, on haastattelujen sanatarkka litteroiminen tarpeen. Jos taas haastateltavia on paljon, ei tällaiseen yksityiskohtaiseen työhön ole välttämättä tarkoituksenmukaista ryhtyä. (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 140.) Kirjallisessa muodossa olevaa aineistoa lähdetään tarkastelemaan ensin kokonaisvaltaisesti, ja yleiskatsauksen jälkeen sieltä poimitaan tutkimusongelman kannalta keskeiset

kiinnostuksen kohteet. Seuraavaksi nämä elementit teemoitellaan tarkoituksenmukaisiksi kokonaisuuksiksi. Teemoja ja niihin sisältyviä vastauksia tarkastelemalla muodostetaan yhteenveto, jolla pyritään vastaamaan tutkimuskysymyksiin. (Tuomi ja Sarajärvi 2013, 91–92.)

5.2 Teemahaastatteluiden toteuttaminen tässä tutkimuksessa

Haastattelimme Hirvilahden musiikkileiriläisiä puolistrukturoidun teemahaastattelun keinoin, ja menetelmän avulla keräsimme tietoa lasten leiritoimintaan liittyvistä kokemuksista ja ajatuksista. Haastattelimme tutkimusta varten yhteensä neljää 5–7-vuotiasta lasta. Otantaan saatiin sekä vasta-alkajia että jo useampana vuonna toimintaan osallistuneita leiriläisiä. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 128) kirjoittavat, kuinka haastattelun avulla on mahdollista päästä lähemmäksi lapsen kokemusmaailmaa; miten lapsi käsittää ympäröivän maailman ja millaisia merkityksiä tämä niille antaa. Koska tutkimuskohteenamme ovat alle 8-vuotiaat lapset ja heidän leirikokemuksensa, on tutkimusmenetelmänä haastattelu oiva valinta. Toteutimme ja nauhoitimme haastattelut musiikkileirin aikana.

Valikoimme haastateltavat muutamien eri tekijöiden perusteella. Ensimmäisenä selvitimme, ketkä lapsista sopivat ikänsä puolesta otantaamme ja antoivat tutkimuslupakaavakkeessa luvan haastatteluun. Toisaalta, vaikka tutkimusotanta kattoi kaikki alle 8-vuotiaat leiriläiset, koimme, että alle 5-vuotiaan lapsen voi kehitystasonsa puolesta olla vaikea kuvata kokemuksiaan aineiston keruun kannalta riittävän monipuolisesti. Tämän vuoksi rajasimme haastateltavien iäksi 5–8-vuotta. Lisäksi pyrimme leiriviikon aikana lapsiin tutustuessamme selvittämään, ketkä lapsista mahdollisesti uskaltaisivat jutella meille tarpeeksi rohkeasti, jotta saisimme vastauksia kysymyksiimme. Tämän selvittämiseksi hyödynsimme myös leirin opettajien ja paikalla olleiden vanhempien tietämystä. Kysyimme heidän näkemyksiään haastateltavien valikoimiseen. Myös Aarnos (2010, 173) kirjoittaa, miten etukäteen haastateltavia lapsia tuntevalta henkilöltä on hyvä kysyä neuvoja haastateltavaksi valitsemiselle. Haastatteluihin on järkevää valita henkilöitä, jotka tiedetään puhetaitoisiksi ja rohkeiksi lapsiksi.

Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina ja jokaiseen haastatteluun varattiin aikaa noin kaksikymmentä minuuttia. Yksilöhaastattelun ansioina voidaan pitää sitä, että ujoimmat ja hiljaisimmatkin lapset saavat äänensä kuuluviin. Olimme valmistaneet haastattelukysymyksistä itsellemme rungon, jonka mukaan pääpiirteittäin kaikki haastattelut etenivät (LIITE 1). Kysymysten tuli olla mahdollisimman neutraaleja; johdattelun vaara täytyi huomioida. Eryteisesti lasta haastatellessa on oltava tarkkana, ettei laita sanoja haastateltavan suuhun sekä huomioida se, ettei kysymys sisällä ajatusta siitä, mitä haastattelijä kenties tiedostamattaankin odottaa haastateltavan vastaavan. Haastattelukysymykset eivät saa johdatella lasta vastaamaan tutkijan omien oletusten mukaisesti, vaan niiden tulisi kannustaa lasta kuvailemaan kokemustaan juuri sellaisena kuin se hänen mielessään esiintyy.

Hirsjärvi ja Hurme (2008, 129) ovat todenneet Hughesiin ja Bakeriin (1990) viitaten, että lasten haastattelut ovat aikuisten haastatteluihin verrattuna erilaisia siten, että lasten haastatteluissa puhuminen saattaa olla sivuosassa. Puhumisen sijaan tutkija saa enemmän tietoa ei-kielellisistä seikoista, esimerkiksi lapsen leikistä, leluista tai piirroksista. Tähän ajatukseen nojaten hyödynsimme lapsentasoisen keskustelun rinnalla tiedonkeruussa myös piirtämistä. Lasta pyydettiin piirtämään jotain, mikä

on jäänyt leirillä erityisesti mieleen ja kuvan avulla kertomaan näkemyksiään toiminnasta ja siihen liittyvistä tunteista. Aarnos (2015, 170) nimittää kuvien ja piirrosten käyttöä projektiivisiksi menetelmiksi. Siinä lapsi heijastaa kuvaa itsestään ja toisaalta kuvasta puhuessaan kertoo siihen heijastuneesta itsestään. Lapsi projisoi maailmaansa kuvan kautta. Mielestämme saimme piirroskuvien avulla lisätietoa siitä, millaiset tilanteet tai asiat ovat jääneet lapselle erityisesti mieleen. Tapahtuman tai asian mieleenpainuvuus kertoo sen merkityksellisyydestä.

Käytimme piirtämisen lisäksi haastattelujen tukena ja lasten kokemusten selvittämiseen myös erilaisia tunnetiloja kuvaavia nallekortteja (LIITE 2). Kortit toimivat oivallisesti keskustelun tukena erilaisissa haastattelutilanteissa. Nallekorttien käyttöä on sovellettu laidasta laitaan aina neuvolatyöskentelystä perhekuntoutukseen ja työnohjauksesta psykiatriseen konsultaatioon. Nallekortit voivat kuitenkin toimia myös perheenjäsenten välisen keskustelun apuna, kun halutaan tietää esimerkiksi lapsen tunteisiin ja ajatuksiin liittyviä asioita. Ne toimivatkin hyvinä keskustelunavaajina tai tilanteissa, joissa keskustelu on tyrehtynyt. (Välivaara 2016.) Itse koimme, että nallekorttien avulla haastattelemamme lapset saivat vielä kuvan kautta ilmaista sitä tunnetilaa, joka heidän mielestään kuvasi mielessä olevaa leirikokemusta. Kortit olivat oiva tapa saada tukea lapsen kertomille kokemuksille leiristä.

Valitsimme etukäteen käyttöömmekymmenen erilaista korttia, jotka mielestämme kuvastivat mahdollisimman laajasti erilaisia tunneskaaloja (suluissa tässä työssä käyttämämme numerointi): tylsistynyt (1), peukaloa alaspäin osoittava (2), hämmentynyt (3), itkevä (4), vedet silmissä naurava (5), pelokas (6), iloinen (7), vihainen (8), raivostunut (9) sekä tyytyväinen (10) nalle. Varmistaaksemme sen, että jokainen haastateltava ymmärsi kunkin kuvan merkityksen samalla tavoin, kävimme haastateltavan lapsen kanssa läpi jokaisen kortin ja kysyimme, mitä lapsi itse ajatteli siitä, millainen olo tai tunne nallella oli kussakin kuvassa. Käytyämme kuvat yhdessä läpi lapsi sai valita niistä sen, joka parhaiten kuvasti hänen mielialaansa tai tunnettaan Hirvilahden musiikkileiristä.

Haastattelujen toteuttamisen jälkeen nauhoitetut haastattelut litteroitiin kesän 2016 aikana. Litteroimme haastattelut siten, että kaikki ääneen sanottu on kirjoitettu muistiin. Myös erilaiset tauot, huokaukset sekä naurahdukset on kirjattu ylös. Litteroituja sivuja kertyi yhteensä 24 kappaletta kirjasintyyppin ollessa Tahoma, kirjasinkoon 10 ja rivivälin ollessa 1,5. Opinnäytetyömmek laadullinen tutkimusote ilmenee myös haastattelujen analyysin muodossa, kun litteroidun aineiston kokonaisvaltaisen läpikäymisen jälkeen lähdimme erottelamaan siitä tutkimuskysymyksemme kannalta olennaisia teemoja. Näitä olivat muun muassa lapsen aiemmat suhteet Hirvilahteen, mielekkäät ja ikävät tapahtumat ja tekijät leirillä sekä yhdessä olemisen ja tekemisen asema lapsen puheissa.

5.3 Havainnointi tutkimusmenetelmänä

Havainnointi on tieteellisen tutkimuksen perusmetodi ja nimensä mukaisesti sitä käytetään havaintojen keräämiseen tutkimuksessa. Havaintoja voidaan kerätä tutkimukseen sekä luonnollisessa ympäristössä, eli ympäristössä missä ihmiset oikeasti toimivat, että keinotekoisessa ympäristössä. Luonnollisessa ympäristössä tehtyjen havaintojen etuna on, että havainto nähdään siinä asiayhteydessä, jossa se luonnollisestikin ilmenee. (Vilka 2006, 37.)

Perehdyimme Hirvilahden musiikkileirin toimintaan viettämällä aikaa leiriläisten joukossa leirin jokaisena päivänä. Osallistuimme leirin aikana leiriläisten ja opettajien suostumuksen mukaan erilaisiin ryhmäopetustilanteisiin, vapaa-ajan viettoon, ruokailutilanteisiin, konsertteihin sekä oheistapahtumiin. Pyrimme aineistonkeruun aikana havainnoimaan laaja-alaisesti kaikkea lapsille suunnattua toimintaa, mutta lopulta keskityimme erityisesti ohjatun ryhmätoiminnan havainnointiin. Kohdistimme havainnointia paitsi haastateltaviin lapsiin myös muihin leirille osallistuneisiin alle 8-vuotiaisiin lapsiin. Vaikka tämä ikäryhmä oli tutkimuksen keskiössä, kiinnitimme toki huomiota myös leirillä ilmenneeseen lasten ja aikuisten väliseen vuorovaikutukseen sekä muiden, kohderyhmäämme kuulumattomien lasten puuhiin.

Grönfors kirjoittaa (2015, 146–147), että havainnoinnissa on tutkijalla joko aktiivinen tai passiivinen osallistujan rooli. Passiivisena osallistujana tutkija toimii niin sanottuna piilohavainnoijana, jonka osallisuus ei ole merkittävää. Aktiivisessa roolissa tutkija tekee oman roolinsa avulla havaintoja tutkimastaan asiasta tai ilmiöstä. Tällöin tutkijan ja tutkittavan välinen kohtaaminen on kaksisuuntaista dialogia; tutkija oppii tuntemaan tutkittavan sekä yksilönä että osana yhteisöä ja tutkittava peilaa sanoissaan ja teoissaan tutkijan läsnäoloa. (Grönfors 2015, 147.) Tässä tutkimuksessa ja etenkin ryhmätoiminnan tarkkailussa toteutimme pääasiallisesti passiivista havainnointia. Emme osallistuneet lasten kanssa toimimiseen, vaan pysyttelimme ensisijaisesti taka-alalla. Passiivisen havainnoijan roolissa pystyimme myös käyttämään LIS-YC-asteikkoa kokonaisvaltaisemmin.

Grönfors kirjoittaa osuvasti (2015, 147) kuinka tutkijalla on eräänlainen kaksoisrooli havainnointityötä tehdessään. Toisaalta tutkija esiintyy tutkimustilanteessa ihmisenä, toisaalta tutkijana. Grönforsin mukaan nämä roolit on mahdollista ainakin osittain pitää erillään. Koska havainnoimme tutkimuksessa lapsia, koimme, että havainnointityötä tulee tehdä rauhassa ja useana päivänä peräkkäin paremman otannan saamiseksi. Aineistonkeruun aikana huomasimme, että tiiviin läsnäolon myötä tulimme tutkijoina leiriläisille tutuiksi ja näin ollen vuorovaikutukseen ja havainnointityöhömme liittyvä molemminpuolinen jännitys lieveni leirin edetessä.

5.4 LIS-YC-arviointiasteikko havainnoinnin apuvälineenä

Kuten olemme edellä maininneet, käytimme havainnoinnin apuvälineenä leikki-ikäisen lapsen toimintaan sitoutuneisuutta mittaamaan professori Ferre Laeversin kehrittelemää The Leuven Involvement Scale for Young Children (LIS-YC) -asteikkoa. Se on menetelmä, jonka avulla voidaan arvioida lapsen kokemusta ja sen merkityksellisyyttä lapsen elämässä. Menetelmän käyttö vaatii tarkkaa havainnointia ja taitoa asettua lapsen asemaan. (Kalliala 2008, 75.) On kiistaton tosiasia, että toisen ihmisen kokemuksen arvioiminen on haastavaa ja havainnot ovat aina tulkinnanvaraisia, mutta LIS-YC-asteikon avulla kokemuksen arviointia kuitenkin on mahdollista tehdä. LIS-YC menetelmän kulmakivi on tutkijan kyky tunnistaa sitoutuneisuuden tunnusmerkkejä. Kun tutkija tunnistaa nämä merkit, voi hän LIS-YC-asteikon turvin arvioida lapsen sitoutuneisuuden tason syvyyttä.

Toimintaan sitoutuneisuuden arviointi perustuu tutkijan avoimeen ja vastaanottavaiseen mieleen. Tutkijan tulee toimintaa tarkkaillessaan asettua lapsen asemaan ja kuunnella tätä. Tutkijan rooli

tarkkailijana on olennaisen tärkeä: mikäli osa lapsen käyttäytymisestä jää tarkkailijalta havaitsematta, voi se vääristää tilanteen havainnointia. (Laevers 1997, 11.) Laeversin mukaan (1997, 12) tarkkaillessaan kohdetta havainnoija muodostaa tietynlaisen kuvan tarkkailtavasta. Havainnoija ikään kuin samaistuu tarkkailun kohteeseen. Mitä paremmin hän onnistuu tässä aktiivisessa katse- lussa ja kuuntelussa, sitä tarkempia ja intensiivisempiä hänen havaintonsa ovat. On kuitenkin hyvä tiedostaa, että toisinaan havainnoijan tarkkailukyky saattaa vaihdella. Toisinaan esimerkiksi väsymys voi vaikuttaa niin, että tutkijan intensiivisyys havainnointiin kärsii. Tarkkailijan on hyvä olla tietoinen tarkkailukykynsä muutoksista, koska silloin tämä voi arvioida, onko hänen arvionsa tutkittavan sitou- tuneisuuden tasosta riittävän hyvin perusteltu.

Se, mitä asteikolla halutaan mitata, riippuu siitä, miten asteikkoa käytetään. Laevers on listannut (1997, 16–17) kolme erilaista menettelytapaa: yleinen arviointi, aikaintervallien käyttäminen sekä jatkuva analyysi. Kutakin menettelytapaa varten on kehitelty erilaisia arviointilomakkeita. Tässä työssä käytimme aineistonkeruuseen LIS-YC -menetelmän yleistä arviointia. Yleinen arviointi on käyttökelpoisin tapa silloin, kun tarkastellaan lapsiryhmän toiminnan yleistä laatua. Tutkija voi loma- ketta apuna käyttäen muodostaa itselleen käsityksen tutkittavien toiminnasta esimerkiksi päiväkodin arjessa. Lisäksi on mahdollista määritellä, millainen sitoutuneisuuden taso kullakin havainnoitavalla kussakin tilanteessa on. (Laevers 1997, 16–17.)

LIS-YC -menetelmässä toiminnan eri tasot on jaettu viiteen kategoriaan (tasot 1–5). Seuraavaan taulukkoon olemme koonneet kuvaukset toiminnan intensiivisyyden tasoista ja niihin liittyvistä piir- teistä. (Laevers 1997, 8–10). Näiden perusteella olemme tehneet päätelmiä leirille osallistuneiden lasten sitoutuneisuuden tasosta ja siten heidän leirikokemustensa mielekkyydestä.

TAULUKKO 1: Toiminnan tasot sitoutumisen kuvaajana. (Laevers 1997, 8–10.)

Taso	Toiminnan kuvaus
Taso 1: ei toi- mintaa	Lapsi on haluton ja poissaoleva eikä osallistu varsinaiseen toimintaan. Lapsi, joka ei näytä tekevän mitään, saattaa kuitenkin olla hyvin keskitynyt sisäisesti. Tarkka havainnoiminen auttaa näkemään, onko lapsi ei-aktiivinen vai sisäisesti aktiivinen. Ensimmäinen taso sisältää myös ti- lanteet, joissa lapsi vaikuttaa olevan aktiivinen, mutta on todellisuudessa poissaoleva. Tällaisissa tapauksissa lapsen toiminta on vain yksin- kertaista perustoimintojen rutiininomaista toistoa.
Taso 2: Toistu- vasti keskey- tyvä toiminta	Kun tasolla yksi lapsi toimii vain näennäisesti tai jopa ei ollenkaan, on tasolla kaksi hetkiä, jolloin lapsi toimii. Lapsella on toiminnassaan kat- koja, jolloin lapsen keskittyminen herpaantuu esimerkiksi avaruuteen tuijotteluna tai esineiden hypistelynä. Tälle tasolle kuuluu myös sellai- nen toiminta, mikä on suhteellisen keskeytymätöntä, mutta jonka vai-

	keustaso ei vastaa lapsen kykyä. Tällöin lapsen toiminta on rutiininomaista suorituksen toimittamista, mutta sen haastamattomuuden vuoksi lapsi saattaa suorittaa sen huolimattomasti tai hajamielisesti.
3. taso: Jossain määrin jatkuva toiminta	Tasolla kolme lapsi on jossain määrin keskittynyt toimintaan, mutta ei osoita merkkejä todellisesta sitoutuneisuudesta. Lapsi ei esimerkiksi ponnistele saadakseen toimintaa tehdyksi. Tasolla kolme toiminta on sellaista, että osittain se muodostaa jonkinlaisen mielekkään jatkumon. Lapsi toimii tarkoituksenmukaisesti ja tiedostaen, muttei ei ole vielä sitoutunut toimintaan. Lapsi "tekee asioita mutta asiat eivät tee mitään hänelle". Lapsi toimii suhteellisen keskeytyksettä, mutta mikäli eteen ilmaantuu jotain mielenkiintoisempaa tekemistä, tarttuu hän siihen.
Taso 4: Intensiivisiä hetkiä sisältävä toiminta	Neljännellä tasolla lapsi on sitoutunut toimintaansa vähintään puolet havainnoinnin kestosta. Lapsen käytöksessä on huomattavissa viitteitä keskittymisestä, sinnikkyudesta, käyttämästä energiasta sekä saamasta tyydytyksestä.
Taso 5: Pitkäkestoinen intensiivinen toiminta	Tasolla viisi on lapsella toimintaansa suurin mahdollinen sitoutuneisuus. Lapsi on selkeästi uppoutunut tekemäänsä ja jatkaa toimintaansa lähes keskeytyksettä. Ympäristöstä tulevat häiriöt eivät keskeytä häntä, saattaa jopa olla, että lapsi ei välttämättä edes huomaa niitä. Lapsen toiminta on tämän suorituskyvyn ylärajoilla. Lapsi ponnistelee onnistuakseen mutta tekee sen kuitenkin niin, että se on hänestä miellyttävää, ei pakon sanelemaa suorittamista. Toiminnassa ilmenee runsaasti edellä mainittuja sitoutuneisuuden tunnistamisen tekijöitä.

Ensisijainen tavoitteemme oli siis arvioida lasten sitoutumisen yleistä tasoa erilaisten ohjattujen ryhmätoimintojen aikana. Koimme, että kokonaisarvion tekemistä edesauttoi sitoutumiseen liittyvien käytöksen eri osa-alueiden tarkastelu. Sitoutuneisuuden tunnistamisen tunnusmerkkeihin kuuluvat keskittyminen, energia, monimutkaisuus ja luovuus, ilmeet ja eleet, sinnikkyys, tarkkuus, reaktio-aika, verbaalinen ilmaisu sekä tyydytys. Seuraavaan taulukkoon olemme koonneet kuvauksen siitä, kuinka lapsen käytöksen eri osa-alueet kuvaavat lapsen sitoutumista toimintaan. (Laevers 1997, 6–7.) Näitä käytöksen ja lapsen olemuksen osa-alueita tarkastelemalla voidaan siis tehdä päätelmiä lapsen sitoutuneisuuden tasosta ja kokemuksen mielekkyydestä.

TAULUKKO 2: Lapsen toimintaan sitoutumisen arvioinnin osa-alueet tämän käytöksessä (Laevers 1997, 6–8.)

Käytöksen osa-alue	Miten kuvaa sitoutumista?
Keskittyminen	Toimintaan sitoutuneen lapsen toiminta on keskittyntä. Ainoastaan vahva ulkopuolinen ärsyke voi keskeyttää lapsen keskittyneisyyden ja häiritä tätä.
Energisyys	Yksi sitoutuneisuuden tunnusmerkki on lapsen energisyys. Esimerkiksi kovääninen puhe tai toiminnan suorittaminen nopeasti voi liittyä sitoutuneisuuteen. On varottava sekoittamasta sitoutuneisuudesta johtuvaa energiaa patoutuneen energian purkamiseen. Jos lapsi on esimerkiksi joutunut olemaan liian pitkään paikoillaan, voi se aiheuttaa ylimääräistä energian purkautumista eikä sitä näin ollen tule sekoittaa sitoutuneisuuteen.
Monimutkaisuus ja luovuus	Lapsi on parhaimmillaan toiminnoissa, jotka ovat tälle mielekkäitä ja tarpeeksi haastavia. Lapsi ottaa käyttöönsä kaikki kognitiiviset sekä muut kykynsä. Tällöin tuloksena on toimintaa, joka on enemmän kuin vain rutiniinomaista suorittamista. Tarpeeksi haastava toiminta myös lisää lapsen luovuutta: lapsi keksii omia luovia tapojaan tehdä tiettyä toimintaa tai ratkaista jokin toimintaa haittaava ongelma.
Ilmeet ja eleet	Non-verbaaliset merkit ovat tärkeässä roolissa havainnoissa sitoutuneisuuden astetta. Ilmeistä tai eleistä tutkija esimerkiksi huomaa, milloin tutkittavan katse on harhaileva, ei-niin-keskittynyt kuin keskittynyt katse.
Sinnikkyys	Kun lapsi on keskittynyt, suuntaa hän huomionsa ja energiansa samaan asiaan. Sinnikkyys ja keskittymisen pituus ovat yhteydessä toisiinsa. Kun lapsi on sitoutunut toimintaansa, hän ei luovu siitä helposti. Hän jatkaa mieleistä toimintaa, vaikka se vaatisi ponnistelujakin tai hän kokee toiminnan ulkopuolisia häiriötekijöitä. Häntä ei esimerkiksi voi keskeyttää toisella, lasta vähemmän kiinnostavalla toiminnalla.
Tarkkuus	Toimintaan sitoutunut lapsi osoittaa erityistä tarkkuutta yksityiskohdissa. Hän keskittyy hiomaan tehtävänsä loppuun asti, välittämättä siitä, että aikaa työn tekemiseen menee kauemmin. Toimintaan sitoutumaton lapsi taas suorittaa toiminnon nopeasti ja hutiloiden, välittämättä lopputuloksen laadusta.
Reaktioaika	Mikäli lapsi kiinnostuu jostakin toiminnosta tai ärsykkeestä, osoittaa tämän nopeasti esimerkiksi ryntäämällä toimintaan. Toiminnan aikanakin,

	mikäli se on lapsen mielestä mielekäs, reagoi hän uuteen ärsykkeeseen nopeasti.
Verbaalinen ilmaisu	Kun lapsi on innostunut tehtävästä toiminnasta, ei lapsi malta olla ilmaise-matta tätä verbaalisesti. Usein tämä tapahtuu hyvinkin spontaanisti ja yl-lättäen.
Tyydytys	Toiminta, johon lapsi on sitoutunut, tuottaa lapselle tyydytyksen tunteen. Tyydytyksen tunne ei aina näy suoraan lapsesta, mutta toisinaan lapsen kasvoilta voi tutkia huomata, kuinka lapsi esimerkiksi katsoo toimintansa tuotetta täydellisen tyytyväisenä.

5.5 Havainnoinnin toteuttaminen tässä tutkimuksessa

Osallistui leirin aikana seuraavien lapsiryhmien opetuksen seuraamiseen: vauvamuskari, taaperomuskari 1, taaperomuskari 2, ullakkobändi, lasten tanssi ja tanssikaruselli. Näihin ryhmiin osallistui kulloinkin 3–6 lasta. Jokaisen seuraamamme ryhmätunnin aikana seurasimme kumpikin erityisesti yhden tai kahden lapsen toimintaa ja osallistumista. Havainnoitavan lapsen valintaan vaikutti kaksi tekijää: mahdollinen tieto siitä, että tulemme haastattelemaan ryhmään osallistuvaa lasta, sekä se, kuinka hyvän näköyhteyden lapseen saisimme. Pyrimme havainnoimaan jokaista haastateltavaa lasta ohjatussa ryhmätoiminnassa vähintään kerran. Toisaalta, koska sijoittumisemme paikalla pyrittiin valitsemaan siten, että olisimme mahdollisimman huomaamattomasti läsnä, oli perusteltua valita havainnoinnin kohteeksi lapsia joiden ilmeet, eleet ja olemuksen näimme koko toiminnan ajan mahdollisimman hyvin.

Havainnoinnin apuna käytimme LIS-YC -menetelmän lomakkeita 3 ja 4 (LIITTEET 3 ja 4). Ensisijaisesti keskityimme kirjaamaan havaintojamme lomakkeen neljä mukaisesti, mutta yksityiskohtaisemman, käytöksen eri osa-alueita tarkastelevan sisältönsä ansiosta lomake kolme toimi hyvin tukena sitoutuneisuuden tason yleisessä määrittämisessä. Lomakkeeseen neljä kirjattiin lyhyt kuvaus toiminnan sisällöstä, arvio sitoutuneisuuden tasosta asteikolla 1–5 sekä sanallinen arvio niistä merkeistä, jotka vaikuttavat arvioon. Lomakkeeseen voi lisäksi kirjata kommentteja siitä, kuinka sitoutuneisuuden tasoa voitaisiin nostaa, mutta koska tämä kysymys ei ollut tutkimuksemme kannalta relevantti, jätimme siihen vastaamatta. Lomakkeessa kolme on listattu LIS-YC analyysin mukaiset sitoutuneisuutta kuvaavat osa-alueet ja kunkin osa-alueen viereen arviointiasteikko matala-kohtalainen-korkea. Näitä osa-alueita havainnoimalla oli mahdollista arvioida lapsen sitoutuneisuuden yleinen taso asteikolla 1–5 (1=ei toimintaa, 5=pitkäkestoinen, intensiivinen toiminta). Havainnointi- ja haastatteluaineistoa rinnakkain tarkastelemalla pyrimme arvioimaan, vastaako lapsen kertoma omia havaintojamme lapsen sitoutuneisuudesta toimintaan.

Käytännössä hyödynsimme edellä mainittuja havainnointilomakkeita siten, että seurasimme kumpikin havainnoitavaksi valittua lasta ja muuta ryhmää tunnin alusta noin kymmenen-viisitoista minuuttia ilman havaintojen kirjaamista. Noin ryhmätunnin puolivälissä, kun toiminta oli alkuorientoinnin jälkeen hyvin käynnissä, tarkkailimme valittua lasta ja tämän käytöstä noin viisi minuuttia, jonka aikana kirjasimme vastaukset lomakkeissa esitettyihin kohtiin. Koemme, että keskittämällä LIS-YC arviointijakson tällä tavoin toiminnan todennäköisesti intensiivisimpään vaiheeseen saimme otannasta yhtenäisemmän. Havainnoinnin tuottamat numeraaliset tulokset koottiin pylväsdiagrammeiksi ja sanalliset arviot lapsen käytöksestä tallennettiin selventämään numeraalista tulosta.

5.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyön tekemisessä tulee huomioida lukuisia erilaisia työn luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyviä kysymyksiä. Tutkimuksen uskottavuus perustuu siihen, että tutkijat ovat läpi koko prosessin pohtineet ja arvioineet valitsemissa menetelmien käyttökelpoisuutta ja toiminnan eettisyyttä. Lisäksi tutkijoiden tulee arvioida ja tuoda esiin mahdolliset tulosten luotettavuuteen vaikuttavat tekijät. (Ruoppila 1999, 26.)

Tutkimusluvut ja tutkimuksesta tiedottaminen nousevat merkittäviksi kysymyksiksi erityisesti lapsiin liittyvässä tutkimuksessa. Pyrimme erilaisin keinoin varmistamaan kaikkien leirillä mukana olleiden osapuolten tietämyksen opinnäytetyötutkimuksestamme sekä ennen leiriä, että sen aikana. Toukuussa 2016 vierailimme leirityöryhmän kokouksessa kertomassa tulevasta tutkimuksesta sekä siitä, kuinka työskentelymme saattaa näkyä leirin aikana. Pyrimme painottamaan sitä, että tarkoituksena on osallistua leirille mahdollisimman huomaamattomasti, jotta leirillä tapahtuva opetustyö ei hankaloidu eikä järjestäjätaholle aiheudu tutkimuksemme seurauksena lisätöitä.

Lähetimme tutkimustiedotteen ja siihen liittyneen lomakkeen suostumuksesta opinnäytetyötutkimukseen (LIITE 5) kaikille leiriläisille etukäteen tutustuttavaksi. Koska saimme leirin järjestäjältä tiedon, että muutamat lapset tulevat osallistumaan leirille ilman huoltajiaan, pyysimme sähköpostitse etukäteen lähetetyn tiedotteen mukana tällaisten lasten vanhempia vastaamaan tiedotteessa esitettyihin kysymyksiin meille sähköpostitse. Näin pyrimme varmistamaan, että saamme jokaisen lapsen huoltajilta vastaukset tutkimukseen liittyviin suostumus-kysymyksiin.

Leirin ensimmäisenä päivänä jaoimme tiedotteen ja lomakkeen tulostetun version kaikille leirillä mukana olleille opettajille, jotka jakoivat tiedotteen eteenpäin oppilailleen. Täytetyt suostumuslomakkeet keräsimme sekä opettajilta että leiriläisiltä leirin alkupäivinä takaisin. Täytettyjä lomakkeita palautui 75 leiriläiseltä ja 10 opettajalta yhteensä 82 kappaletta. Kolme puuttuvaksi jäänyttä lomaketta koski aikuisopiskelijoita, joita emme leirin aikana tavanneet ja jotka eivät kuuluneet tutkimusotantaamme. Koska kerätty aineisto ei sisältänyt mitään heitä koskevaa tietoa, koimme etteivät puuttuvaksi jääneet lomakkeet aiheuttaneet tutkimukselle merkittävää eettistä epäkohtaa.

Kaikki leirin aikana kerätty tutkimusaineisto on pidetty koko työn toteuttamisen ajan vain meidän eli opinnäytetyötutkimuksen tekijöiden hallussa ja saatavilla. Olemme arvioineet valitsemiemme tutkimusmenetelmien soveltuvuutta ja luotettavuutta jo suunnitteluvaiheessa lähtien. Kuten olemme

aiemmin tässä raportissa kuvanneet, pidimme tulosten luotettavuuden kannalta tarpeellisena kerätä aineistoa kahta eri menetelmää käyttäen.

Tutkimuksemme luotettavuutta lisää se, että tutkimus on toteutettu parityöskentelynä. Toteutimme haastattelut siten, että toinen haastatteli lasta, ja samaan aikaan toinen havainnoi lapsen kommunikointia ja vuorovaikutusta haastattelijan kanssa. Koska olimme molemmat mukana haastattelutilanteessa, saimme hyvän kuvan siitä, mitä lapsi oli kertonut ja millaisia tulkintoja siitä voisimme vetää. Pidimme jokaisen haastattelun jälkeen kahden kesken pienen keskusteluhetken, jossa välitimme toisillemme haastattelusta mieleen nousseita asioita ja kirjasimme ne ylös.

Tutkimusaineiston ja siitä tehtyjen päätelmien luotettavuutta lisää myös se, että haastattelut äänitettiin ja aineistonkeruun jälkeen litteroitiin. Kirmanen (1999, 206) kirjoittaa Breakwelliä (1990, 93) lainaten, että pienen lapsen vastaus saattaa olla pitkä ja rönsyilevä. Tämän vuoksi haastattelun nauhoittaminen helpottaa tutkijan työtä. Lisäksi haastateltavan lapsen huomio saattaa kiinnittyä liikaa tutkijan muistiinpanojen kirjaamiseen, mikä saattaa sotkea haastattelun kulkua. Koimme haastatteluiden äänittämisen tärkeäksi, sillä jos olisimme tehneet tutkimuspäätelmiä pelkkien muistiinpanojen varassa, olisi tulosten vääristymisen riski kasvanut. Tutkijan omat muistiinpanot ovat aina tulkintoja, jotka saattavat painottaa ja ilmaista asioita eri tavoin kuin ne itse haastattelutilanteessa ilmenevät. Tutkimustulosten läpikäymisen ja analysoinnin kannalta oli tärkeää, että pääsimme palaamaan yhä uudestaan haastatteluissa lasten kanssa käymiimme autenttisiin keskusteluihin.

Eryityisesti lapsia haastatellessa on hyvä ottaa huomioon, että erilaiset keskusteluntaltioimisvälineet saattavat jännittää lasta paljon (Aarnos 2010, 176). Kerroimmekin jokaisen haastattelun alussa haastateltavalle lapselle käyttämästämme äänityslaitteesta ja perustelut siihen miksi nauhuri on käytössämme. Nauhuria tutkailtiin pieni hetki yhdessä lasten kanssa ja heille kerrottiin, mitä eri valot ja säätimet tarkoittavat. Halusimme tehdä haastattelutilanteen lapselle mahdollisimman rennoksi ja mukavaksi tapahtumaksi, joka jäisi mieleen lähinnä yhtenä toivon mukaan mukavana lisämuistona kesän 2016 Hirvilahden leiriltä.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tämän opinnäytetyön keskeinen tavoite oli selvittää, millaisia kokemuksia Hirvilahden musiikkileiri tuottaa alle 8-vuotiaille lapsille. Erityisesti kiinnitimme huomiota siihen, miten yhdessä oleminen ja yhteistoiminta nousevat esiin lasten puheissa. Tähän osioon olemme koonneet tutkimuksen kautta saadut tulokset. Esittelemme ensin yksilökohtaiset tulokset koskien niitä lapsia, joita sekä haastatelimme että havainnoimme. Näiden tulosten kautta vastaamme tutkimuskysymykseen: millaisia kokemuksia Hirvilahden musiikkileiri tuottaa alle 8-vuotiaille lapsille. Tämän jälkeen tarkastelemme tuloksia esittämämme alakysymyksen kautta: miten yhdessä oleminen ja yhteistoiminta nousevat esiin lasten kertomuksissa? Lopuksi kuvaamme kaikkien havainnoitujen lasten sitoutumisen yleistä tasoa koskevat tulokset. Sitoutumisen yleisen tason määrittelemisen apuna käytimme LIS-YC havainnointilomaketta numero kolme. Kaikki kyseisen lomakkeen avulla kirjatut havainnot lasten sitoutumisen tunnusmerkeistä ja niiden ilmenemisen voimakkuudesta on myös koottu taulukoksi (LIITE 6).

6.1 Lapsen 1 leirikokemus

Ensimmäinen haastateltava oli 7-vuotias lapsi, joka kertomansa mukaan oli osallistunut Hirvilahden leirille jo kolmena aiempanakin vuotena. Hänellä on sukulaisia Hirvilahdessa, joiden luona hän tänäkin vuonna majoittui leirin aikana. Lapsen kertoman mukaan musiikin ohjattu harrastaminen rajoittuu ainoastaan kesäiseen Hirvilahden leiriin. Tänä vuonna lapsi osallistui sekä rumpu- että yhtyesoitotunneille. Hän toi haastattelussa selvästi esiin sen, että rumpujen soitto kiinnosti häntä huomattavasti bändisoittoa enemmän.

Haastattelija: Mikäs susta on ollut kaikkein mukavinta täällä leirillä?

Lapsi1: Rummut...ja sitte kitara ja viimeseks ryhm..bändi.

Lapsi jopa nimesi bändisoiton leirin ikävimmäksi asiaksi. Kyseltäessä tarkemmin mikä bändisoitossa ei ollut mieluisaa, kertoi lapsi toistuvasti vastentahtoisuudestaan esiintymistä kohtaan.

Lapsella ei ollut leirillä entuudestaan muita tuttuja kuin rumpuopettaja. Haastateltava kuvaili asiaa ”tylsäksi”, kun ei tuntenut ketään etukäteen ja myönsi, että olisi mukavampaa, jos olisi tuntenut leiriltä entuudestaan jonkun kaverin. Hän myöskin kertoi, ettei ollut tutustunut kehenkään leirin aikana. Hän sanoi viettävänsä soittotuntien ulkopuolella aikaa ainoastaan perheenjäsentensä kanssa. Kun lasta pyydettiin kertomaan tilanne tai tapahtuma, joka oli jäänyt leiriltä parhaiten mieleen, hän kertoi, kuinka oli seissyt yksin sateessa 30 minuuttia odottamassa soittotunnin alkua. Näistä kokemuksista huolimatta lapsi sanoi haluavansa osallistua leirille myös ensi kesänä. Nallekorteista tämä haastateltava valitsi kortin numero seitsemän, eli iloisen nallen. Hän ei halunnut piirtää meille mieleen jäänyttä tapahtumaa leiriltä.

Tämän lapsen sitoutuneisuus toimintaan arvioitiin seuratus ryhmätunnin aikana tasolle kolme - kohdalainen. Hän tarkkaili ohjaajaa melko keskittyneesti, kuunteli ohjeita ja toimi pääasiassa tarkasti niiden mukaan. Lapsi osoitti kohtalaista sinnikkyyttä, tarkkuutta ja keskittymistä, ja hän vaikutti saa-

van kohtalaista tyydytystä toiminnasta. Erityisen intensiivisesti hän ottautui rytmisoittimien soittamiseen. Tämä vastaa hänen itsensä kertomaa siitä, että rumpujen soitto on hänestä erityisen mukavaa. Vaihtelut lapsen keskittymisessä ilmenivät pääasiassa tilanteissa, joissa tuntia ohjaava aikuinen antoi ohjeita muille lapsille. Tuolloin haastateltavan 1 katse lähti harhailemaan ja hänen huomionsa siirtyi muualle. Lapsi kuitenkin kohdisti huomionsa takaisin ohjaajaan ja käsillä olevaan toimintaan heti kun annetut ohjeet koskivat myös häntä.

6.2 Lapsen 2 leirikokemus

Toinen haastateltava oli 5-vuotias lapsi, joka osallistui ensimmäistä kertaa Hirvilahden musiikkileirille. Leirille osallistui myös lapsen pikkusisko, jonka kanssa haastateltavamme kävi leirin tanssitunneilla. Myös tällä lapsella on sukulaisia Hirvilahdessa. Haastateltava kaksi kertoi aluksi jännittäneensä leirille osallistumista, mutta haastattelupäivänä, joka oli jo leirin kolmas ja samalla toiseksi viimeinen päivä, tanssitunneille meno ei jännittänyt lasta tämän omien sanojen mukaan lainkaan. Lapsi ei tuntenut muita leiriläisiä etukäteen, mutta oli kertomansa mukaan tutustunut samalla tanssitunnilla käyviin lapsiin.

Lapsi ei erikseen kysyttäessä osannut nimetä mitään mieleen painunutta asiaa leiriltä eikä ikävää tai tylsää tilannetta. Hän kuitenkin kertoi, että tanssitunnit olivat hänen mielestään mukavia, ja että tanssimisessa erilaiset liikkeet olivat erityisesti hauskoja. Kun kysyimme kävisikö lapsi tanssitunnilla mieluummin yksityis- vai ryhmäopetuksessa, vastasi hän, että ryhmätunneilla. Lapsi kertoi, että ”yhdessä [on] kivempaa, ei tunnu niin yksinäiseltä”. Kysyttäessä lapsi sanoi aikovansa tulla ensi vuonakin Hirvilahden leirille. Hän oli jo kertomansa mukaan sopinut asiasta äitinsä kanssa.

"kumme tykätää tästä nii paljonii äiti sano että me voijaa niinku olla täällä niinku..useesti...siellä leirillä.."

Kun pyysimme lasta piirtämään kuvan jostakin mieleen painuneesta tilanteesta tai tapahtuneesta, lapsi piirsi kuvan, jossa hän on siskonsa kanssa tanssimassa. Nallekorteista hän valitsi kortin nro 5, mikä kuvaa todella iloista nallea. Kuvassa nalle nauraa kyöneleet silmissä.

Tämän lapsen kohdalla sitoutuneisuuden taso tarkkailemamme ryhmätunnin aikana arvioitiin tasolle kaksi - matala. Hän selvästi seurasi ohjaajaa ja pyrki seuraamaan annettuja ohjeita, mutta syystä tai toisesta ei pysynyt muiden perässä vaan toimi vasta sen jälkeen, kun ohjaaja näytti mallia. Lapsen katse harhaili erityisesti paikalla olevan havainnoijan suuntaan. Lapsi käyttäytyi melko pidättyväisesti eikä muutamia hymyjä lukuun ottamatta juurikaan ilmaissut tunteita ilmeillä, eleillä tai sanallisesti.

6.3 Lapsen 3 leirikokemus

Kolmannella, 6-vuotiaalla haastateltavalla on vahvat sukusiteet Hirvilahteen. Leiritoiminta oli hänelle entuudestaan tuttua ja tänäkin vuonna hänellä oli leirillä myös ennestään tuttuja kavereita. Lapsi kertoi tutustuneensa myös uusiin ystäviin leirin aikana. Kyseinen haastateltava kertoi, että on viettänyt aikaa ja leikkinyt kaverin kanssa leiriympäristössä soittotuntien ulkopuolella.

Tämä lapsi osallistui leirillä tanssitunneille, yhteysoittoon sekä viuluopetukseen. Toisin kuin kahdella aiemmin haastattelemaillamme lapsella, tällä lapsella oli soittoharrastustaustaa. Hän kertoi soittaneensa aiemmin kannelta. Harrastustaustastaan huolimatta lapsi kertoi, että tämän vuoden leirillä hän oli pitänyt eniten tanssitunneista. Lapsi kertoi tanssimisessa liikkumisen olevan mukavinta, ja kuvaili olevansa hyvä erilaisissa tanssiliikkeissä.

Haastattelija: Mitä oot semmosta päässyt tekemään tällä leirillä missä sää oot hyvä?

Lapsi 3: noo...minä olen hyvä liikkeissä.

Haastattelija: mm..

Lapsi 3: ..joten liikkeet.

Kun kysyimme lapselta tapahtumaa joka tämän vuoden leiriltä olisi jäänyt mieleen, lapsi ei osannut mainita mitään erityistä. Tässä yhteydessä hän kuitenkin mainitsee, että "muulloin on ollu lämpimämpää". Kesän 2016 leirin aikana satoi vettä ja oli vuodenaikaan nähden melko viileää. Haastattelun mukaan sateinen keli ei kuitenkaan ollut vaikuttanut leirillä viihtymiseen: "silti on ollu hauskaa". Hän kertookin leirin olleen hyvä ja aikovansa tulla taas ensi vuonna uudestaan.

Lapsi osallistui leirin aikana tanssi- ja yhteysoitossa ryhmäopetukseen, mutta viulutunnit olivat yksityistunteja. Hän kertoi viihtyneensä paremmin ryhmäopetuksessa. Syyksi tähän lapsi kertoi, että ryhmäopetuksessa voi katsoa toisilta lapsilta mallia. Hänen mukaansa yhdessä oleminen ja tekeminen on mukavaa.

Lapsi 3: Semmonen missä on muita lapsia

Haastattelija: Joo. Mikäs siinä on..

Lapsi 3: sit voi katsoa mallia..

Haastattelija: Onks siinä jotain muuta kivaa siinä että on muita lapsia siellä tunnilla? Mikä siitä tekee kivaa?

Lapsi 3: Sen tekee kivaks, ett on yhdessä.

Kun pyysimme lasta piirtämään kuvan jostakin leirillä mieleen painuneesta tilanteesta, hän piirsi itsensä hyppimässä hyppynaruja leirillä olevan kaverinsa kanssa. Hän valitsee nallekorteista kortin nro 5. Kyseinen kortti esittää nallea, joka nauraa kyyneleet silmissä.

Tämän lapsen sitoutumista toimintaan arvioitiin erilaisissa ryhmätoiminnoissa kahteen otteeseen. Tämä lapsi osallistui leirillä useille erilaisille ryhmätunneille. Ensimmäisen havainnointijakson aikana lapsen sitoutuminen toimintaan arvioitiin tasolle neljä mutta toiminnan vaativuusaste oli lapsen taitotason ylärajoilla. Lapsi muun muassa kertoi opettajalle, ettei osaa rytmejä, joita opettaja soiton aikana pyysi toistamaan. Erityisesti lapsen osoittaman tarkkuuden, sinnikkyuden ja keskittymisen tason vuoksi kokonaisarvio sitoutumisesta toimintaan arvioitiin tasolle neljä.

Toisen lapsen kohdistuneen havainnointijakson aikana lapsen sitoutuminen toimintaan arvioitiin tasolle kolme - kohtalainen. Lapsi kuunteli annettuja ohjeita ja pyrki toimimaan tarkasti niiden mukaan. Lapsi oli tällä ryhmätunnilla opetukseen osallistuneen joukon nuorin, ja oppilaiden ikäjakauma oli tällä oppitunnilla suurempi kuin millään muulla seuraamallamme ohjatulla ryhmätunnilla. Toiminnan sisältö oli vaativuudeltaan lapsen taitotason ylärajoilla, mutta tästä huolimatta lapsi osoitti sinnikkyyttä ja seurasi pääasiassa tarkasti mitä muut tekevät.

Toisen havainnointijakson aikana lapsen keskittyminen toimintaan oli vaihtelevampaa kuin ensin kuvatuun havainnointijakson aikana. Lapsi katseli muualle, kääntelevi ja ryhtyi muutaman kerran juttelemaan täysin muita, aiheeseen liittymättömiä asioita. Toisaalta lapsi osoitti toiminnan aikana myös ilon tunteita ja nauroi erityisesti niissä toiminnan vaiheissa, jotka sisälsivät vuorovaikutusta toisten lasten kanssa.

6.4 Lapsen 4 leirikokemus

Neljäs haastateltavamme oli 7-vuotias lapsi, joka oli osallistunut leirille jo useampana kesänä. Myös hänellä on sukulaisia Hirvilahdessa ja hän tunsu entuudestaan pari leirille osallistunutta lasta. Vuoden 2016 leirin aikana lapsi kertoi tutustuneensa lisäksi muutamaa uuteen ystävään.

Kyseinen haastateltava osallistui yhteysoittoon sekä tanssitunneille. Hän kertoi, että etukäteen leirille osallistuminen oli häntä jännittänyt, mutta alkujännityksestä päästyään häntä ei jännittänyt lainkaan. Lapsi kertoi soittaneensa "kaikkia soittimia" ja mainitsee erityisesti lyömäsoitin cajonin. Tämänkin lapsen mielestä kuitenkin tanssitunnit ovat olleet mukavinta antia leirillä. Tyksimmäksi asiaksi haastateltava mainitsi sateisen sään. Häntä harmitti, että sadesään takia ei voinut olla ulkona niin paljon, kuin olisi halunnut. Kysyttäessä, onko sateinen keli vaikuttanut itse leirillä viihtymiseen, lapsi kuitenkin vastasi, että ei ole.

Kyseinen haastateltava osallistui leirillä ryhmäopetukseen. Kun häneltä kysyttiin, onko hän käynyt yksityisopetuksessa, vastasi hän, että ei ole käynyt, eikä haluaisikaan käydä. Lapsi perusteli tätä sillä, että tuttuun paikkaan on helpompi mennä. Myöhemmin lapsi kuvaili ryhmässä toimimista hauskaksi sen takia, että "saa soittaa ja tehdä kaikkee hauskaa". Mieleen painuneena tilanteena lapsi piirsi itsensä soittamassa ukulelea. Piirustuksessa lapsi hymyilee. Puheissaan lapsi tuo ilmi, että leiri on ollut kiva ja hän haluaa tulla ensi kesänä taas leirille uudestaan. Nallekorteista lapsi valitsi kortin nro 7, eli iloinen nalle.

Tämän lapsen toimintaan sitoutumisen taso arvioitiin tasolle viisi - hyvin korkea. Lapsen ottautuminen toimintaan oli koko havainnointijakson ajan intensiivistä. Hän sai selvästi tyydytystä toiminnasta, vaikka joutuikin ponnistelemaan jonkin verran suoriutuakseen annetuista tehtävistä. Lapsi seurasi ohjaajaa tiiviillä katsekontaktilla, reagoi nopeasti annettuihin ohjeisiin ja nauroi sekä hymyili runsaasti etenkin suoriutuessaan toiminnasta. Lapsi uppoutui toimintaan niin vahvasti, että myös lauloi oma-aloitteisesti tanssiessaan.

6.5 Yhteistoiminta ja yhdessäolo lasten puheissa

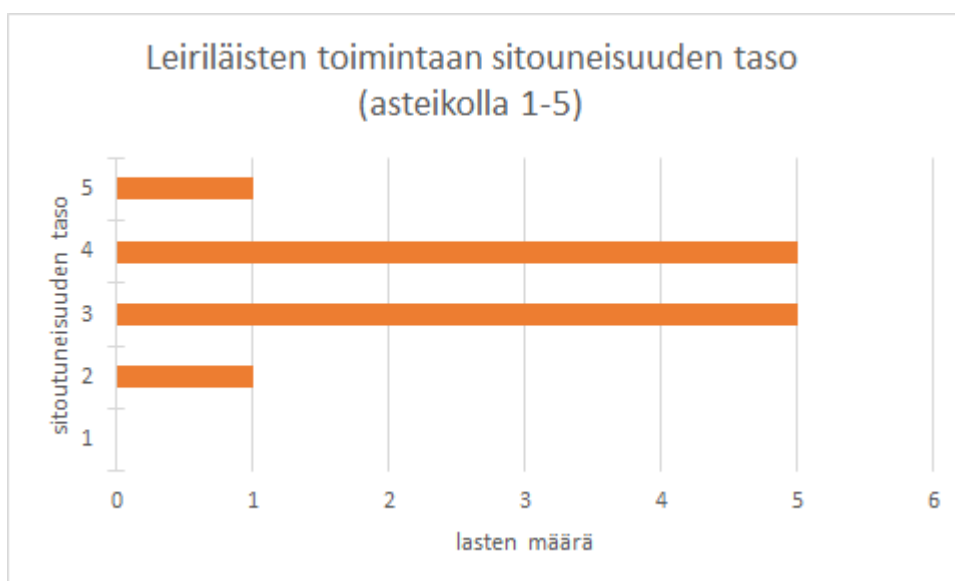
Yksi tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksistä oli: miten yhdessä oleminen ja yhteistoiminta nousevat esiin lasten kertomuksissa? Haastatteluissa tuli esiin se, että lapset kokivat yhdessä soitto- tai tanssitunneille osallistumisen pääasiassa mielekkäänä. Lähes jokainen osallistui mieluummin ryhmäopetukseen kuin yksityistunneille. Poikkeuksen teki haastateltava 1, jolle leirin parasta antia olivat yksityistunteina toteutuneet rumputunnit. Yhteysoittotunnit lapsi koki leirin epämiellyttävimmäksi

asiaksi. Kuitenkaan yhdessä soittaminen tai toisten lasten kanssa toimiminen ei käsityksemme mukaan ollut kyseiselle lapselle se epämieluisin asia vaan bändisoittoon liittyen hän kuulosti murehtivan eniten leirin loppukonserttia, jossa yhtyeen oli määrä esiintyä. Kyseisen lapsen kertomuksissa nousi esiin myös epämieluisa kokemus siitä, ettei hän tuntenut leiriltä juuri ketään etukäteen eikä hän omien sanojensa mukaan ollut tutustunutkaan leirin aikana kehenkään. Muille haastateltaville oli leirillä vähintäänkin yksi ennestään tuttu lapsi ja tämän lisäksi he olivat tutustuneet tämän vuoden leirillä myös uusiin ystäviin. Vaikka haastateltavien kesken esiintyi vaihtelua siinä, kuinka paljon he tunsivat muita leiriläisiä entuudestaan, heillä jokaisella oli jonkinlainen sukulaisuuskytkös Hirvilahteen.

Oletuksemme oli, että leirin mielekkyyteen vaikuttaa suurelta osin myös mahdollisuus vapaamuotoiseen yhdessäoloon ohjatun ryhmätoiminnan ulkopuolella. Tämä ei lopulta kuitenkaan osoittautunut tutkimuksemme kautta todeksi. Vapaamuotoista yhdessäoloa tapahtui leirin aikana kohderyhmämme keskuudessa oletettua vähemmän. On kuitenkin syytä tuoda esille, että haastattelemamme lapset joilla oli aiempaa leirikokemusta, mainitsivat puheissaan sateisen sään ja sen, että edellisvuosiin verrattuna vuoden 2016 leirillä ei pystynyt viettämään aikaa ulkona yhdessä yhtä paljon kuin ennen. Saman totesivat vapaamuotoisten keskusteluiden yhteydessä myös useat leirillä mukana olleet aikuiset. Lapset kertoivat, että vapaa-aikaa on tullut vietettyä sen sijaan oman porukan kesken mökeillä, kotona tai leirin aikana käytössä olleilla muilla majapaikoilla.

6.6 Kaikkien havainnoitujen lasten toimintaan sitoutumisen yleinen taso

Arvioimme leirin aikana LIS-YC havainnointitaulukon avulla yhteensä kahdentoista alle 8-vuotiaan lapsen sitoutuneisuutta leirillä järjestettyyn ohjattuun ryhmätoimintaan. Alla esitettyyn taulukkoon on koottu tiedot siitä, mikä oli kaikkien tarkkailtujen lasten toimintaan sitoutuneisuuden tason jakauma.

KUVIO 2: Yhteenveto havainnoitujen leiriläisten toimintaan sitoutuneisuuden tasosta

Viidellä lapsista sitoutuneisuus toimintaan arvioitiin tasolle neljä. Lapsi oli tuolloin sitoutunut toimintaan vähintään puolet ajasta ja osoitti selviä viitteitä keskittymisestä, sinnikkydestä ja saamastaan

tyydytyksestä. Viidellä lapsista sitoutuneisuuden taso arvioitiin tasolle kolme. Tällä tasolla lapsi keskittyi toimintaan jossain määrin ja toimi pääasiassa keskeytyksettä, mutta tarttui melko helposti muuhun tarjolla olevaan, mielenkiintoisempaan toimintaan. Tällä tasolla toiminta tuotti lapselle osittain mielekkään jatkumon. Yhden lapsen kohdalla sitoutuneisuus arvioitiin tasolle kaksi. Lapsi siis keskittyi toimintaan hetkittäin, mutta toiminta ei juurikaan sitouttanut lasta.

Havainnointikaavake 4 mahdollisti myös sanallisten huomioiden kirjaamisen numeraalisen arvioinnin rinnalle. Lasten, joiden sitoutuminen arvioitiin tasolle neljä, kuvattiin seuraavaan ohjaajaa intensiivisesti, reagoivan annettuihin ohjeisiin nopeasti ja olevan selvästi kiinnostuneita mahdollisesti tarjolla olleista toimintavälineistä (pääasiassa erilaisia soittimia). Tämä havaittiin jopa hyvin pienten, vauvamuskariin osallistuneiden lasten kohdalla. Lapset reagoivat annettuihin ohjeisiin nopeasti ja osoittivat ilon ja tyydytyksen tunteita kasvoillaan tai jopa koko kehollaan elehtien. Osa lapsista nauroi äänen, kun taas toiset keskittyivät toimintaan intensiivisesti mutta verrattain äänettömästi.

Tasolle kolme arvioitujen lasten kohdalla sitoutuneisuuden taso näkyi erityisesti lapsen keskittymisen kautta. Tällä tasolla lapset jaksoivat aluksi kuunnella ohjeita ja toimia niiden mukaan, mutta melko nopeasti keskittyminen herpaantui ja katse ja toiminta lähtivät siirtymään varsinaisesta tehtävästä toisaalle. Kolmen lapsen kohdalla sanalliseen arvioon kirjattiin epäily siitä, että toiminnan vaikeusaste ei vastannut lapsen taitotasoa vaan oli hieman liian haastava. Tästä huolimatta nämäkin lapset osoittivat ajoittain ilon tunteita ilmeillään (hymy, nauru).

Ne lapset, joiden sitoutumisen aste on arvioitu tasoille kaksi tai viisi, osuivat tämän tutkimuksen haastatteluotantaan. Tämän vuoksi heidän käytöstään, eli matalan tai erittäin korkean sitoutuneisuuden tason ilmenemismuotoja havainnointijakson aikana on kuvattu tarkemmin jo osiossa, jossa esittelemme haastatteluaineiston tuloksia ja yhteyksiä havainnointiaineistoon.

7 YHTEENVETO

Sekä haastattelu- että havainnointitulokset osoittivat, että lasten kokemukset olivat enimmäkseen positiivisia ja että ne rakentuivat pääasiassa hyvin samankaltaisten tekijöiden varaan. Haastateltavat 2, 3 ja 4 kuvasivat leirikokemustaan yhtenevästi: leirillä oli mukavaa ja he aikovat osallistua toimintaan myös ensi vuonna. Haastateltavan 1 kuvaus leirikokemuksesta poikkesi muista. Hänen kertomuksensa leirin sisällöistä ja mieleenpainuvasta kokemuksesta olivat muista haastatteluista poiketen negatiivissävyytteisiä. Tästä huolimatta myös haastateltava 1 lopulta kuvasi leirikokemuksen olleen mukava ja hän kertoi halustaan osallistua leirille ensi vuonna uudestaan.

Mielestämme merkille pantavaa on se, että kysyttäessä leirin mukavinta asiaa tai mieleenpainuvinta tapahtumaa ei kukaan haastateltavista nostanut esiin minkään tietyn taidon kuten uuden kappaleen tai tanssin oppimista. Leirikokemus oli kaikilla ollut positiivinen, mutta se, mitä leirille varsinaisesti tultiin tekemään (oppimaan soittoa ja tanssia), ei vaikuttanut olevan lapsille merkityksellisin asia. Opettajiaan lapset erikseen kuvasivat mukaviksi. Tämä viittaa siihen, että leirillä olemisen hauskuus piilee vahvasti myös muissa tekijöissä, ja että soitto- tai tanssitaidon kehittäminen on vain yksi osa mielekästä kokemusta.

Yhdessä olemisen ja tekemisen merkitystä pohdimme erityisesti ensimmäisen, tuloksiltaan muista poikkeavan haastattelun jälkeen. Kyseinen lapsi painotti yksilöopetuksen mielekkyyttä, mutta toisaalta sanoi, että on ikävää, kun ei tunne leiriltä muita lapsia. Hänen suhtautumisensa bändisoittoon oli negatiivinen, mutta ainoa perustelu jonka hän tälle esitti, oli haluttomuus esiintyä.

Haastattelija: Ja, olitkossä tossa bändissä kanssa mukana?

Lapsi1: no joo, mu mä en haluu esiintyä [haastattelija: Nii] Mä sanoin äidille sata kertaa et mä en haluu mennä siihen mut ääku äiti vaa ilmotti mut.

Haastattelija: Ni siihen, onksesee..Ullakkobändi?

Lapsi 1: No, joo mit emmä esiinny kuitenkaa..

Haastattelija: nii nomut ehkä se ei oo pakko esiintyä jos ei halluu esiintyä ni sit ei varmaan tarvi..

Lapsi 1: ..ku mä en tykkää esiintyä..

Haastattelija: Joo. Mikä siinä esiintymisessä on, onkse jännittävää?

Lapsi1: no vähän semmosta ei..me-en oikein tykkää siitä

Kyseisen lapsen kohdalla lienee siis ollut enemmänkin kyse kovasta esiintymisjännityksestä kuin siitä, että yhdessä tekeminen olisi jollain tavalla hänen mielestään epämiellyttävää.

Havaintojemme mukaan Hirvilahden musiikkileiri toimi positiivisena kannustimena lapsille. Oppimiselle otollinen ja lapsen itsetuntoa vahvistava ilmapiiri syntyy lapsen onnistumisen kokemuksista ja myönteisen, rakentavan palautteen saamisesta (Cacciatore 2008, 262). Tähän samaan johtopäätökseen on tullut myös Tuija Elina Lindström (2011, 207): yhdessä soittaminen ja siihen liittyvä sosiaalinen vuorovaikutus tukevat lapsen itsetuntoa ja sen rakentumista. Havaitsimme, että haastattelemissamme leiriläisistä jokainen haastateltava osasi nimetä jonkun leirin aikana tekemänsä asian, jossa kokee olevansa hyvä. Haastateltava 1 kertoi olevansa hyvä rumpujen soitossa. Haastattelun aikana tuli useasti esiin, että lapsi piti juuri rumpujen soitosta ja parhaat leirikokemukset liittyivät hänellä

rumpujen soittoon. Haastateltava 2:lla oli selvästi positiivinen luottamus omaa tekemistään kohtaan leirillä: "mä oon vähä kaikissa jutuissa omalla tavalla hyvä". Kyseinen lapsi osallistui leirillä lasten tanssitunneille. Tätä lasta haastateltaessa kävi ilmi, että tanssi oli hänelle mieluisa harrastus ja että hän oli saanut positiivista palautetta tunneilla.

Kaikki lapset eivät osanneet mainita leiristä erityisesti ikävänä mieleen jäänyttä asiaa, mutta mukavia asioita puolestaan osasi nimetä jokainen. Tämä viittaa siihen, että leiristä jäi lapsille pääasiassa positiivinen muisto. Kun haastateltuja lapsia pyydettiin valitsemaan kymmenestä vaihtoehdosta kesän 2016 leirikokemusta kuvaava nallekortti, valinnat olivat hyvin yhtenäisiä ja tukivat vahvasti päätelmää kokemuksen mielekkyydestä: kaikki valitsivat toisen kahdesta iloa ja hyvää mieltä kuvaavista nallekorteista.

Tutkimusasetelmamme perustuu muun muassa Faerre Laeversin (1997) ja Marjatta Kallialan (2008, 63) esittämälle ajatukselle siitä, että lapsen sitoutuneisuuden aste kertoo tämän kokemuksen merkityksellisyydestä ja mielekkyydestä. Tulokset haastateltujen lasten sitoutuneisuudesta toimintaan tuottivat keskimääräiseksi sitoutuneisuuden tasoksi kohtalaisen korkean arvon 3,4 (asteikolla 1–5). Tämäkin siis tukee päätelmää siitä, että leiritoiminta sisälsi paljon lapsille mieluisia elementtejä. Kun tarkastellaan kaikkien tutkimuksen aikana havainnoitujen lasten keskimääräistä toimintaan sitoutuneisuuden tasoa, vastaa se haastatteluotannon tulosta: keskiarvoksi muodostui 3,5. Lasten toimintaa kohtaan osoittama keskittyminen, reagointinopeus, tarkkuus sekä toiminnasta saatu tyydytys viittaavat toiminnan merkityksellisyyteen lapsen kokemusmaailmassa. Kaikkien edellä kuvattujen tulosten perusteella voidaan siis päätellä, että Hirvilahden musiikkileiri oli alle 8-vuotiaille lapsille pääasiassa mielekäs kokemus, johon liittyi halu olla ja tehdä yhdessä muiden kanssa.

8 POHDINTA

Olemme tämän opinnäytetyön kautta pyrkineet tarkastelemaan lapsen kokemusmaailmaa musiikki-leiritoiminnan kontekstissa. Yksilön kokemuksen tarkastelu on haastava tieteenala, johon sisältyy vahvasti havaintojen tulkinnallisuus. Se, miltä jokin tapahtuma, tilanne, asia tai ilmiö tuntuu, on aina subjektiivista ja sen kuvaaminen toiselle täysin ymmärrettävästi on haastavaa. Erityisen haastavaa se on pienelle lapselle, jonka kyky tiedostaa, tulkita ja verbalisoida omia ajatuksiaan on vielä hyvin rajallinen. Täysin kattavaa kuvausta lapsen mielenmaailmasta on siis ehkä mahdotonta saada, mutta uskomme, että tämän opinnäytetyötutkimuksen kautta saimme tuotettua tietoa siitä, millaisista asioista lasten kokemukset Hirvilahden musiikkileirillä muodostuvat sekä vahvistettua oletuksemme leiritoiminnan mielekkyydestä.

Saamistamme tutkimustuloksista löytyy yhtymäkohtia niin Kososen kuin Siirilankin aiempiin tutkimuksiin. Erja Kososen (2001) tekemä havainto siitä, että musiikkiharrastuksen kokemiseen liittyy niin taidollinen, emotionaalinen kuin sosiaalinenkin aspekti vastaa myös tämän opinnäytetyötutkimuksen tuloksia. Kuten olemme tulosten yhteenvedossa tuoneet esille, lasten kokemuksissa kävi ilmi soittamisen ja tanssimisen ilo, mutta yhtä lailla myös yhdessä olemisen ja tekemisen tärkeys. Tämä havainto vastaa myös Elina Siirilän (2009) tekemää johtopäätöstä siitä, että yhteistoiminta ja itsensä ilmaiseminen taiteen avulla ovat taideharrastustoiminnassa yhtä tärkeitä päämääriä. Tulosten perusteella voidaan vahvistaa ajatus siitä, että Hirvilahden musiikkileiri luo puitteet saman kiinnostuksen kohteen jakavien yksilöiden yhdessä olemiselle ja tekemiselle. Oletuksemme siitä, että yhdessä tekeminen liittyy vahvasti leiritoiminnan mielekkyyteen, sai vahvistusta tulosten kautta. Myös Markku Hyypä sivuaa tätä johtopäätöstä todetessaan, että taiteita harrastetaan, koetaan ja niistä nautitaan yhdessä (Hyypä 2013, 101).

Sekä Markku T. Hyypä (2005, 18) että Leena Kurki (2000, 19–25, 41–42) puhuvat sosiaalisen kommunikoinnin, ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja yhteistoiminnan positiivisista vaikutuksista yksilön elämänlaatuun. Vaikka saamiemme tulosten perusteella ei voida tehdä päätelmiä leiritoiminnan vaikutuksista lasten elämänlaatuun pitkällä tähtäimellä, tutkimuksemme osoitti, että yhdessä oleminen ja yhteistoiminta leirin aikana tuottivat lapsille mielihyvää ja onnistumisen kokemuksia. Uskomme, että tämä vaikutti positiivisella tavalla lasten elämänlaatuun vähintäänkin hetkellisesti. Saamamme tulokset lasten kokemusten mielekkyydestä eivät ole sidoksissa Hirvilahden leirin toimintaympäristöön tai muihin, ainoastaan Hirvilahdesta löytyviin tekijöihin. Tämän vuoksi uskomme, että vastaavia havaintoja voitaisiin tehdä myös muita lasten kesäleirejä tarkastelemalla. Mielekäs, lapsen omia kiinnostuksia vastaava toiminta, tarjolla olevat vertaissuhteet sekä hyvä suhde ohjaavaan aikuiseen ovat asioita, jotka voi löytää lukuisista muistakin lapsille suunnatun vapaa-ajan yhteistoiminnan muodoista.

Keräsimme tietoa etenkin lapsihaastatteluiden kautta, jotta lasten oma ääni ja kuvaus kokemuksesta pääsisivät kuuluviin. Haastatteluista saatua tietoa täydentämään kokosimme lasten käyttäytymisestä myös havainnointiaineistoa. Vaikka aineistonkeruu tuotti mielestämme hyvin vastauksia esittä-

miimme kysymyksiin, huomasimme, että eri menetelmät tuottivat myös ristiriitaisuuksia. Omat havaintomme lapsen sitoutumisen tasosta ja tämän myötä arvioimme lapsen kokemuksesta eivät aina vastanneet lapsen itse kertomaa. Esimerkiksi lapsi, jonka sitoutuminen toimintaan arvioitiin matalaksi, kertoi pitäneensä leiristä ja toiminnasta, johon oli päässyt siellä mukaan. Leiriin liittyviä ikäviä tai epämieluisia asioita hän ei puheissaan tuonut esiin. Tämä herätti meissä ajatuksia ja pakotti pohtimaan syitä tuloksille. Oliko havainnointiaineisto liian suppea pätevien johtopäätösten tekemiseen, ja toisaalta oliko osaamisemme menetelmän käytöstä riittävää? Olisimmeko saaneet saman tuloksen, jos olisimme havainnoineet lasta leirin jokaisena päivänä samalla ryhmätunnilla? On myös mahdollista, että arvio lapsen matalasta sitoutumisesta toimintaan johtui meidän läsnäolostamme. Lapsi saattoi jännittää paikalla ollutta ulkopuolista tutkijaa eikä pystynyt sen vuoksi keskittymään annettuihin ohjeisiin. Näihin kysymyksiin olisimme saattaneet saada vastauksia esimerkiksi ajoittamalla haastattelut suoraan havainnointitilanteiden perään, mutta meistä riippumattomista syistä johtuen tämä ei ollut mahdollista.

Leirin aikana käymiemme vapaamuotoisten keskusteluiden myötä tulkitsimme, että monilla Hirvilahden leirille tuleminen liittyi myös sukulaissuhteiden ylläpitoon. Kuten kaikilla haastattelemillamme lapsilla, myös monilla muilla leirin aikana tapaamillamme henkilöillä oli entuudestaan kytköksiä Hirvilahteen ja hirvilahtelaisiin. Toki osa leiriläisistä asuu Hirvilahdessa tai lähiseuduilla, mutta syntyi väistämättä vaikutelma, että leiri on monille myös kesälomamatka mummolaan, serkkujen tai muiden sukulaisten ja tuttavien luo. Kun vertailimme lasten kuvauksia mielekkästä toiminnasta sekä heidän kertomuksiaan suhteista muihin leirillä mukana oleviin, pohdimme, olisiko jo olemassa olevilla suhteilla muihin leiriläisiin sekä lapsen kertomusten positiivisella sävyllä yhteys. Tutkimusotantamme oli kuitenkin niin pieni, että päätelmän vahvistaminen tämän tutkimuksen kautta oli mahdotonta.

Työn edetessä huomasimme, että eräs toistuvasti esiin tulleita haasteita oli työn rajaaminen. Aiheen, tutkimuskysymysten ja aineiston määrittäminen resurssien ja lopullisen työn laajuuteen sopiviksi tuntui ajoittain vaikealta, koska koimme, että tutkimuskohde voisi tarjota enemmän, kuin mitä tämän työn puitteissa pystyimme ottamaan vastaan. Tästä syystä jouduimme muun muassa jättämään tutkimuksen ulkopuolelle kaiken havainnointiaineiston, jota kerättiin ilman LIS-YC-havainnointilomaketta ryhmätoiminnan ulkopuolella pitkin leiriviikkoa.

Koska aineistoa tuntui olevan saatavilla runsaammin, kuin pystyimme tähän opinnäytetyötutkimukseen sisällyttämään, jatkotutkimusideoita syntyi matkan varrella useita: antaisiko laajempi otanta ja esimerkiksi havainnoinnin ulottaminen myös yksityisopetukseen samoja tuloksia? Millainen on lasten vanhempien käsitys ja kokemus oman lapsen osallistumisesta leiritoimintaan, ja mitkä ylipäätään ovat vanhempien motiivit osallistua tai osallistaa lasta toimintaan? Olisi myös mielenkiintoista selvittää, miten otantaamme vanhemmat lapset ja nuoret suhtautuvat Hirvilahden musiikkileiriin ja mitkä asiat heidän kokemuksissaan nousevat keskeisiksi. Vaikutti nimittäin siltä, että kouluikäisillä lapsilla ryhmäytyminen uusien ystävien kanssa oli voimakkaampaa kuin alle kouluikäisillä lapsilla. Kuten Orasen proseminaaritutkimus (2013) osoitti, Hirvilahden musiikkileirillä on pitkät perinteet talkoemuotoisen vapaa-ajantoiminnan järjestämisessä. Pitkittäistutkimuksen kautta voisi selvittää, tuottaako varhaislapsuudessa koettu mielekäs leiritoiminta yhdessä tekemisen kulttuuria jatkossakin.

Tämän opinnäytetyötutkimuksen kautta laajensimme omia käsityksiämme lapsen kokemusten rakentumisesta. Tulevina sosiaali- ja varhaiskasvatusalan ammattilaisina meidän tulee ymmärtää, millaiset asiat kenties tuottavat lapselle mielihyvää ja onnistumisen kokemuksia, ja miten niiden syntyminen lapsesta näkyy. Prosessin aikana oli kuitenkin erityisen opettavaista huomata, että se, miten lapsen käytös näyttäytyy meille aikuisille, ei välttämättä vastaa lapsen omaa kokemusta ja kertomusta. Lapsen käytöksen hätäinen tai yksipuolinen tulkinta saattaa tuottaa väärinkäsityksiä, joiden perusteella toimiessaan kasvattaja ei halustaan huolimatta onnistu tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä toivutulla tavalla. Tämän vuoksi lapsen kuulemisen tärkeys korostuu. Aikuisen havainnot yhdistettynä lapsen omiin sanoihin rakentavat vahvemman pohjan onnistuneelle kasvatustyölle.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- AARNOS, Eila 2010. Kouluun lapsia tutkimaan: havainnointi, haastattelu ja dokumentit. Julkaisussa: AALTOLA Juhani ja VALLI, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 172–188.
- AARNOS, Eila 2015. Kouluun lapsia tutkimaan: havainnointi, haastattelu ja dokumentit. Julkaisussa: VALLI, Raine ja AALTOLA, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 164–179.
- CACCIATORE, Raisa 2008. Miten tuen lapsen ja nuoren itsetuntoa. Juva: WSOY.
- ESKOLA, Jari ja SUORANTA, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- ESKOLA, Jari ja VASTAMÄKI, Jaana 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Julkaisussa: VALLI, Raine ja AALTOLA, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 27–44.
- GRÖNFORS, Martti 2015. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Julkaisussa: VALLI, Raine ja AALTOLA, Juhani (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 146–161.
- HAAPAMÄKI, Jouko, KAIPIO, Kalevi, KESKINEN, Soili, UUSITALO, Ilkka ja KUOKSA, Maria 2000. Yhteisö kasvattaa, päivähoito oppimis- ja kasvatusympäristönä. Helsinki: Tammi.
- Helsingin konservatorio. Musiikkileikkikoulu. [verkkosivu] Helsingin konservatorio 1922–2012. [viitattu 2016-11-16.] Saatavissa: http://www.konservatorio.fi/fi/musiikki_harrastukseksi/musiikkileikkikoulu
- HIRSJÄRVI, Sirkka ja HURME, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirvilahden musiikkileiri 2016. Tervetuloa kesän 2016 leirille! [verkojulkaisu] Hirvilahden musiikkileiri 2016.[viitattu 2016-05-13.] Saatavissa: <https://hirvilahdenmusiikkileiri.wordpress.com/>
- Hirvilahden nuorisoseura 2016. Hirvilahden nuorisoseura ry. [verkkosivu] Hirvilahden nuorisoseura. [Viitattu 2016-05-13] Saatavissa: <http://www.hirvilahti.fi/nuorisoseura/>
- HYRY-BEIHAMMER, Eeva, JOUKAMO-AMPUJA, Erja, JUNTUNEN, Marja-Leena, KYMÄLÄINEN, Helka ja LEPPÄNEN, Taru 2013. Instrumenttiopettaja oppilaan kokonaisvaltaisen muusikkouden kehittäjänä. Julkaisussa: JUNTUNEN, Marja-Leena, NIKKANEN Hanna M. ja WESTERLUND Heidi. (toim.) Musiikkikasvattaja. Kohti reflektiivistä käytäntöä. Juva: PS-kustannus. 150–182.
- HYYPÄ, Harri, KIVINIEMI Liisa, KUKKOLA Jani, LATOMAA Timo ja SANDELIN, Pirkko 2015. Kokeimuksen tutkimuksen ulottuvuudet. [verkojulkaisu] ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 9. [viitattu 13.5.2016]. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201503252008>.
- HYYPÄ, Markku T. 2013. Kulttuuri pidentää ikää. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- HYYPÄ, Markku T. 2005. Me-hengen mahti. Jyväskylä: PS-kustannus.
- HÄNNIKÄINEN, Maritta ja Rasku-Puttonen, Helena 2001. Piaget`n ja Vygotskin merkitys varhaiskasvatuksessa. Julkaisussa: KARILA, Kirsti, KINOS, Jarmo ja VIRTANEN, Jorma (toim.) Varhaiskasvatuksen teoriasuuntauksia. Juva: PS-kustannus. 158–183.
- KALLIALA, Marjatta 2008. Hei kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Yliopistopaino.
- KANANEN, Jorma 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Jyväskylä: Juvenes Print.

- KELTIKANGAS-JÄRVINEN, Liisa 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.
- KIRMANEN, Tiina 1999. Haastattelu lapsen ja aikuisen kohtaamisena - kokemuksia lasten pelkojen tutkimuksesta. Julkaisussa: RUOPPILA, Isto, HUJALA, Eeva, KARILA, Kirsti, KINOS, Jarmo, NIIRANEN, Pirkko ja OJALA, Mikko (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena kustannus. 194–217.
- KIVINIEMI, Kari 2007. Laadullinen tutkimus prosessina. Julkaisussa: AALTOLA, Juhani ja VALLI, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Juva: PS-kustannus. 70–85.
- KOSONEN, Erja 2001. Mitä mieltä on pianonsoitossa? 13–15-vuotiaiden pianonsoittajien kokemuksia musiikkiharrastuksestaan. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, humanistinen tiedekunta. Väitöskirja. [viitattu 2016-11-19] Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13473/9513911705.pdf?sequence=1>
- KOKLJUSCHKIN, Mikael 2000. Seikkailuun! Varhaiskasvatuksen seikkailukirja. Tampere: Tammi.
- Kuopion kaupunki 2014. Tiedote 1/2014 - Kuopion väestö ja väestömuutokset. [verkkajulkaisu]. viitattu 2016-05-13. Saatavissa: https://www.kuopio.fi/c/document_library/get_file?uuid=513ea348-a731-4f47-8079-f4f81fba2418&groupId=12167
- KURKI, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Osuuskunta vastapaino.
- KUUSINEN, Riitta 2001. Ongelmana yhteistyökyvyttömyys? Teoreettisen ymmärryksen etsintää web-avusteiselle tiedontuottamisyhteistyölle. Helsinki: Helsingin yliopisto, kasvatustieteellinen tiedekunta. Väitöskirja. [viitattu 2016-11-19] Saatavissa: <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/kas/opett/vk/kuusinen/ongelman.pdf>
- LAEVERS, Ferre 1997. Toimintaan sitoutuneisuuden arviointiasteikko leikki-ikäisille lapsille. The Leuven Involvement Scale for Young Children – LIS-YC. Käsikirja. Suomenkielinen toteutus Hautamäki, A. Studia Paedagogica 14. Helsinki: Hakapaino.
- LAINEN, Kaarina 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Keuruu: Otava.
- LATOMAA, Timo 2007. Mieli elämys-, merkitys- ja kokemusmaailmana - Psyko(loginen ja) semioottinen tarkastelu. Julkaisussa: LATOMAA, Timo ja KARPPINEN, Seppo J.A. (toim.) Seikkaillen elämyksiä. Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Tampere, Lapin yliopistokustannus. 21–52.
- LATOMAA, Timo 2010. Kokemuksen rakentumisesta ja ymmärtämisestä. Julkaisussa: LATOMAA, Timo ja KARPPINEN, Seppo J.A. (toim.) Seikkaillen elämyksiä II. Tampere: Lapin yliopistokustannus. 82–117.
- LEPPIMAN, Anu 2010. Arjen elämyksiä, leiri- ja elämyspohjainen Arkipäivät- perhepalvelu sosiaalisen kokemuksen tuottajana. Tampere: Lapin yliopistokustannus.
- LINDSTRÖM, Tuija Elina 2011. Pedagogisia merkityksiä koulun musiikintunneilla perusopetuksen yläluokkien oppilaiden näkökulmasta. Jyväskylän yliopisto. Musiikin laitos. Väitöskirja. [viitattu 2016-11-16.] Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/36644/9789513943899.pdf?sequence=1>
- LOUHIVUORI, Jukka 2009. Näkökulmia musiikkikasvatuksen merkityksiin. Julkaisussa: LOUHIVAARA, Jukka, PAANANEN, Pirkko ja VÄKEVÄ, Lauri (toim.) Musiikkikasvatus, näkökulmia kasvatukseen opetukseen ja tutkimukseen. Helsinki: Suomen musiikkikasvatusseura – FISME ry. 11–27.
- NURMI, Jan-Erik, AHONEN, Timo, LYYTINEN, Heikki, LYYTINEN, Paula, PULKKINEN, Lea ja RUOPPILA, Isto 2009. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WsoyPro Oy.
- PERTTULA, Juha 2005. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteen teoria. Julkaisussa: PERTTULA, Juha ja LATOMAA, Timo (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitystulkinta-ymmärtäminen. Tartu: DIALOGIA Oy, 115–162.

PERTTULA, Juha 2007. Elämysten merkitys ihmiselämässä. Julkaisussa: KARPPINEN, Seppo J.A. & LATOMAA, Timo (toim.) Seikkaillen elämyksiä, seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Tampere: Lapin yliopistokustannus. 53–74.

PERTTULA, Juha 2012. Mikä tekee kokemuksen tutkimisesta fenomenologista? -fenomenologisen ajatteluni kehityspolkuja. Julkaisussa: KIVINIEMI, Liisa, KOIVISTO, Kaisa, LATOMAA, Timo, MERILEHTO, Milla, SANDELIN, Pirkko ja SUORSA, Teemu (toim.) Kokemuksen tutkimus III. Teoria, käytäntö, tutkija. Tampere: Lapin yliopistokustannus. 319–336.

RAINA, Liisa ja HAAPANIEMI, Rauno 2007. Yhteisöllinen pedagogia, "ettei tarvitse olla yksin". Tal- linna: Arator Oy.

RUOPPILA, Isto 1999. Lasten tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. Julkaisussa RUOPPILA, Isto, HUJALA, Eeva, KARILA, Kirsti, KINOS, Jarmo, NIIRANEN, Pirkko ja OJALA, Mikko (toim.) Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena kustannus. 26–51.

SALOVAARA, Reija ja HONKONEN, Tiina 2011. Rakenna hyvä luokkahenki. Porvoo: Bookwell Oy.

SIROLA, Elina 2009. Musiikin elinikäinen oppiminen. Julkaisussa LOUHIVUORI, Jukka, PAANANEN, Pirkko, VÄKEVÄ, Lauri (toim.) Musiikkikasvatus, näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Helsinki: Suomen musiikkikasvatusseura – FISME ry. 171–187.

TUOMI, Jouni ja SARAJÄRVI, Anneli 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Kustan- nusosakeyhtiö Tammi.

VILKKA, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

VÄLIVAARA, Christine 2016. Nallekortit [verkojulkaisu]. THL [viitattu 2016-10-13.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/pesapuu-ry- lapsilahtoisien-tyoskentelyn-valineet/nallekortit>

WAHLMAN-NEUVONEN, Katri ja HANNONEN, Riitta 2015. Vuorovaikutuksella on väliä - lapsen kogni- tiivisen kehityksen näkökulma. Julkaisussa MANKINEN, Kaisa, JOKINEN, Irja, LINTU, Ritva ja SCHUL- MAN, Marja (toim.) Pikkulapsesta koululaiseksi, psykodynaaminen näkökulma tunne-elämän ja ih- missuhteiden kehitykseen. Helsinki: Therapiea-säätiö. 25–46.

Painamattomat lähteet:

Hirvilahden nuorisoseuran leirityöryhmä, s.a. Leirikansio. Julkaisematon kokoelma. [sisältää kirjallisia dokumentteja ja valokuvia leirin toimintavuosilta.]

ORANEN, Kaisa 2013. Kanteleesta maitokanisteriin. Tutkimus Hirvilahden musiikkileirin historiasta ja merkityksistä. Tampere: Tampereen yliopisto, Yhteiskunta- ja kulttuurintutkimuksen yksikkö, musiik- tintutkimus. Kandidaatin tutkielma. Sijainti: ei saatavissa.

Haastattelu:

ESKELINEN, Senni 2012-02-07. Hirvilahden musiikkileirin taiteellinen johtaja. [haastattelu]. Tam- pere. Kaisa Oranen.

LIITE 1: HAASTATTELUN RUNKO

Lapsihaastattelu, alle 8-vuotiaat

- Onko vanhempasi kertonut sinulle, miksi haluan jutustella kanssasi?

(Kerrotaan tutkimuksen tarkoitus: halutaan kuulla minkälainen tämä leiri lasten mielestä on. Mitä täällä tehdään, kenen kanssa, miltä erilaiset puuhat lapsesta tuntuu...)

- Kenen kanssa tulit leirille?
- Oletko täällä ensimmäistä kertaa? Jännittikö leirille tulo?
- Tiesitkö että joku tuttavasi tulee myös leirille / Tunsitko täältä ennestään jonkun?
- Miltä tuntui tulla tänne yksin/ kaverin/siskon/veljen kanssa?
- Mitä olet päässyt tekemään leirillä?
- Mikä on ollut kaikkein mukavinta/ikävintä?
- Onko täällä tapahtunut jotain jännittävää/tylsää?
- Mitä olet tehnyt leirillä aikuisten kanssa? Millaista se on ollut?
- Entä mitä olet tehnyt toisten lasten kanssa? Millaista se on ollut?
- Mitä sellaista olet päässyt täällä tekemään, missä olet hyvä?
- Entä mitä haluaisit vielä oppia täällä?
- Oletko löytänyt leirillä uusia ystäviä?
- Haluaisitko tulla leirille uudestaan?

Piirtäminen:

- Voisitko piirtää minulle jotain, mitä tällä leirillä on tapahtunut? Saat itse päättää minkä tilanteen valitset.
- Kertoisitko minulle, mitä piirtämässäsi kuvassa on. Ketä siellä on, mitä siinä tapahtuu?

Nallekortit:

Esitellään lapselle kaikki 10 nallekorttia ja pohditaan yhdessä, millaista mielialaa kukin kortti kuvaa. Tämän jälkeen esitetään kysymys.

- Näyttäisitkö minulle vielä, mikä näistä nalleista kuvaa sitä, millainen leiri sinulla on tänä kesänä ollut? Millainen mieli sinulle tästä leiristä jää?

LIITE 2: TUTKIMUKSESSA KÄYTETYT NALLEKORTIT

KUVA 1. Lapsihaastattelussa käytetyt nallekortit numeroituna 1–10, alkaen yläreunasta vasemmalta

LIITE 3: LIS-YC HAVAINNOINTILOMAKE 3

LIITTEET

47

LIS-YC / Lomake 3

Toimintaan sitoutuneisuuden arviointitaulukko - versio c

Harjoitusesimerkin numero .....

Kuvaus:					
energia	m	h	k	Huomioita	
monimutkaisuus	m	h	k		
sinnikkyys	m	h	k		
ilmeet ja eleet	m	h	k		1 2 3 4 5
keskittyminen	m	h	k		
verbaalinen ilmaisu	m	h	k		
tarkkuus	m	h	k		
reaktioaika	m	h	k		
tydytys	m	h	k		

(m=matala, h=kohtalainen, k=korkea)

Harjoitusesimerkin numero .....

Kuvaus:					
energia	m	h	k	Huomioita	
monimutkaisuus	m	h	k		
sinnikkyys	m	h	k		
ilmeet ja eleet	m	h	k		1 2 3 4 5
keskittyminen	m	h	k		
verbaalinen ilmaisu	m	h	k		
tarkkuus	m	h	k		
reaktioaika	m	h	k		
tydytys	m	h	k		

(m=matala, h=kohtalainen, k=korkea)

Harjoitusesimerkin numero .....

Kuvaus:					
energia	m	h	k	Huomioita	
monimutkaisuus	m	h	k		
sinnikkyys	m	h	k		
ilmeet ja eleet	m	h	k		1 2 3 4 5
keskittyminen	m	h	k		
verbaalinen ilmaisu	m	h	k		
tarkkuus	m	h	k		
reaktioaika	m	h	k		
tydytys	m	h	k		

(m=matala, h=kohtalainen, k=korkea)

LIITE 4: LIS-YC HAVAINNOINTILOMAKE 4

48

LIITTEET

LIS-YC / Lomake 4

Toimintaan sitoutuneisuuden havainnointitaulukko toiminnan tarkasteluun
--

1. Tausta

* ryhmä: .....

* päivämäärä: .....

* aika ..... - .....

* toiminta: .....

* lomakenumero: .....

2. Toiminnan (toiminnan osan) kuvaus

--	--

3. Sitoutuneisuuden tason arvio

Sitoutuneisuuden taso

1

2

3

4

5

hyvin
matala

matala

kohtalainen

korkea

hyvin
korkeakenelle / mille osalle
ryhmästä**4. Erittely niistä merkeistä, jotka vaikuttivat arvioon sitoutuneisuuden tasosta (positiiviset ja negatiiviset)**

--	--

5. Kuinka sitoutuneisuuden tasoa voitaisiin nostaa?

--	--

Tulosmerkki G

LIITE 5: TIEDOTE JA SUOSTUMUS OSALLISTUMISESTA TUTKIMUKSEEN

TIEDOTE OPINNÄYTETYÖTUTKIMUKSESTA JA SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Hei!

Suoritamme Savonia ammattikorkeakoulussa sosiaalialan tutkinto-ohjelmassa varhaiskasvatuksen ammatillisia opintoja ja osallistumme Hirvilahden musiikkileirille opinnäytetyötutkimuksen merkeissä. Tässä tiedotteessa kerromme tutkimuksen toteuttamisesta ja siihen osallistumisesta. Tiedotteesta löydät myös tutkijoiden sekä työtä ohjaavan opettajan yhteystiedot. Tutkimukseen liittyvissä kysymyksissä pyydämme teitä ottamaan yhteyttä Maijuun tai Kaisaan.

Aineiston keruuta varten pyydämme teitä täyttämään tämän tiedotteen lopusta löytyvän suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta. Voitte halutessanne muuttaa suostumustanne milloin tahansa leirin aikana ottamalla meihin yhteyttä.

Tutkimuksen nimi: Lasten kokemuksia musiikkileiritoiminnasta

Tutkijoiden yhteystiedot	Tutkimuksen ohjaava opettaja
Maiju Honkanen Kaisa Myyryläinen	Anne-Leena Juntunen Savonia ammattikorkeakoulu Sosiaali- ja terveysala Iisalmen kampus

Opinnäytetyömme aiheena on tutkia pienten lasten kokemuksia vapaa-ajan leiritoiminnasta. Pyrimme selvittämään, millaisia kokemuksia Hirvilahden musiikkileiri tuottaa alle 8-vuotiaille lapsille, ja tarkastelemme ilmiötä ensisijaisesti sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhdessä tekemisen näkökulmasta. Näiden kysymysten myötä osallistumme Hirvilahden musiikkileirille 3.–7.7.2016 jolloin keräämme tutkimusaineistoa havainnoinnin ja lapsihaastattelujen avulla.

Havainnointia teemme sekä ohjatusta että vapaamuotoisesta toiminnasta. Tilanteissa keskitymme tarkastelemaan alle 8-vuotiaiden lasten motivaatiota ja sitoutumista toimintaan, osallisuutta sekä vuorovaikutussuhteita. Havainnointiin ei liity toiminnan tai toimijoiden arvostelua.

Havainnoinnin lisäksi tavoitteenamme on haastatella noin 6–8 lasta parihaastatteluina. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista, ja suostumus pyydetään jokaiselta haastateltavalta sekä tämän huoltajalta erikseen. Mikäli lapsesi on halukas osallistumaan haastatteluun, lähesty meitä rohkeasti leirin aikana! Haastattelut tehdään nimettöminä ja osallistujien anonyymiteetti varmistuen.

Haastattelujen tueksi otamme leiritoiminnasta suostumuksellanne muutamia valokuvia. Kuvat toimivat haastattelu-tilanteissa muistin tukena, ja kuvien avulla lapsen on usein helpompi sanoittaa tekoja, tunteita ja kokemuksia.

Opinnäytetyö ja tutkimuksen tulokset esitellään Savonia ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opinnäytetöiden esittelyseminaarissa lukuvuonna 2016–2017. Tarvittaessa liitämme esitykseen leirillä ottamiamme kuvia, mutta mitään kuvissa esiintyvien henkilöiden tietoja ei tuoda kuvien yhteydessä esille. Myös tutkimuksen tulokset julkaistaan tutkimusraportissa siten, ettei yksittäistä osallistujaa voida tunnistaa.

Teillä on tutkimuksen aikana oikeus saada lisätietoa tai kieltäytyä tutkimuksesta, sekä muuttaa suostumustanne havainnointiin, kuvaukseen tai haastatteluun. **Tutkimusaineistoa käytetään vain tässä tiedotteessa kuvattun opinnäytetyön tekemiseen.** Aineisto säilytetään tutkijoiden hallussa ja tuhotaan vuoden kuluessa opinnäytetyön hyväksymisestä.

Suostumus osallistumisesta opinnäytetyötutkimukseen

- Mikäli osallistut leirille ilman alaikäistä lasta, riittää kun täytät kohdat D ja E.
- Mikäli samasta perheestä osallistuu leirille useampi lapsi ja heitä koskevat suostumusvastaukset ovat yhtenevät, voit kirjata kaikkien lasten nimet yhdelle lomakkeelle.

Huoltaja/18 vuotta täyttänyt leiriläinen täyttää:

Olen lukenut tämän tutkimuksen tekijöihin, aiheeseen, tarkoitukseen, toteuttamiseen ja aineiston säilyttämiseen sekä tutkittavan oikeuksiin liittyvän tiedotteen. Suostun osallistumaan tutkimukseen sekä siihen liittyvään aineistonkeruuseen seuraavasti:

Leiriläisen nimi:

- A.** Lastani saa havainnoida tutkimustarkoituksessa leirin aikana   Kyllä ( ) Ei ( )
- B.** Lastani saa kuvata tutkimustarkoituksessa leirin aikana   Kyllä ( ) Ei ( )
- C.** Lastani saa tarvittaessa haastatella tutkimustarkoituksessa leirin aikana. Haastattelusta sovitaan tarkemmin erikseen.   Kyllä ( ) Ei ( )
- D.** Minua (yli 18-vuotias leirille osallistuva henkilö) saa kuvata tutkimustarkoituksessa leirin aikana.   Kyllä ( ) Ei ( )
- E.** Minua (yli 18-vuotias leirille osallistuva henkilö) saa havainnoida tutkimustarkoituksessa leirin aikana   Kyllä ( ) Ei ( )

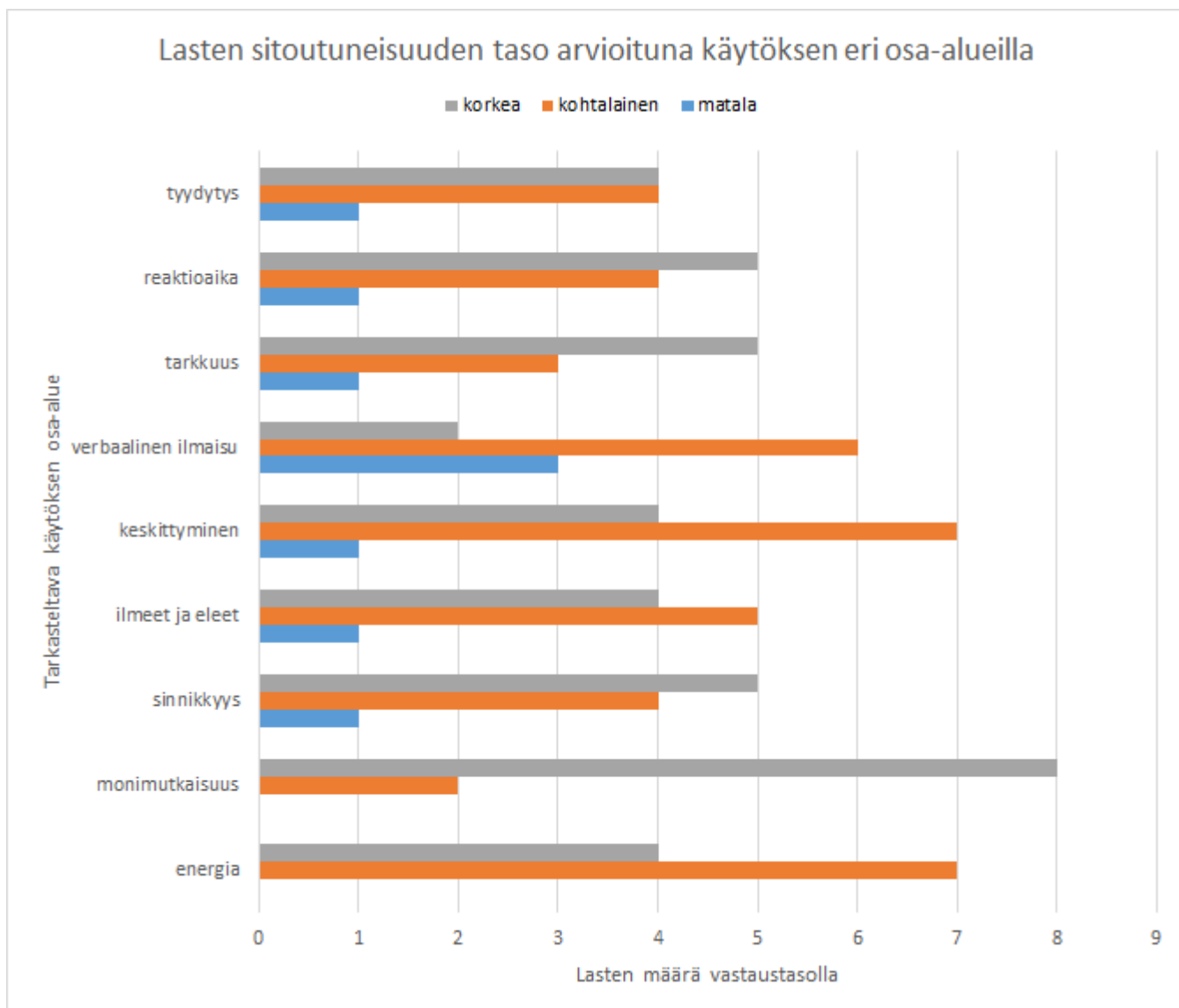
Päivämäärä ja paikka:

Allekirjoitus ja nimen selvennys:

LIITE 6: YHTEENVETO HAVAINNOINTILOMAKKEEN NRO 3 TULOKSISTA

KUVIO 3: Yhteenveto LIS-YC havainnointilomakkeen numero 3 tuloksista